

Shatahāt al-ṣūfiyya, comprises a great range of statements and utterances. Some of these, though certainly not all, may have been uttered in a state of ecstasy. Many, however, could be defined as embodying a "paradox" at different levels, from the paradox in its conventional meaning, where it is part of Bāyazīd's rhetoric whereby he challenged people to wake up from their blind attachment to religious conventions, to the *shatḥ* where paradox occurs in its profoundest sense, the paradox implied in there being at all another existent to bear witness to the one and only Real Existent.

Hakim et-Tirmizi (080257)
 İbnü'l-Arabi, Muhyiddin (090765)
 Fususü'l-Hikem (060477)

03 Mart 2019

MADDE YAYIMLANDIKTAN
 SONRA GELEN DOKÜMAN

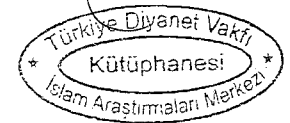
The Ring Analogy according to al-Ḥakīm al-Tirmidhī and Its Implications for Understanding *walāya* in Ibn 'Arabī's *Fuṣūṣ al-ḥikam*

Aiyub Palmer

University of Kentucky (USA)

aiyub.palmer@uky.edu

D.4062

Abstract

The ring analogy is generally associated with Ibn 'Arabī and his *Fuṣūṣ al-ḥikam*. However, al-Ḥakīm al-Tirmidhī uses this same analogy as a way of expressing various aspects of *walāya* within his original and multi-layered doctrine of the concept. The present article's understanding of Tirmidhī's ring analogy and its relationship to his doctrine of *walāya* builds upon the work of Radtke and others who have sought to explain the major features of Tirmidhī's doctrine. The use of the ring analogy by Tirmidhī and Ibn 'Arabī after him leads us to posit a shared mode of thought and expression that helps situate and elucidate Ibn 'Arabī's esoteric doctrine of *walāya* within a framework developed by Tirmidhī.

Keywords

al-Ḥakīm al-Tirmidhī – Ibn 'Arabī – ring analogy – sainthood – Sufism – *walāya*

1 The Ring Analogy

Much of the scholarly discourse¹ around the works of Muḥammad b. 'Alī al-Ḥakīm al-Tirmidhī (d. 295–300/907–12) and his doctrine of *walāya*

¹ Bernd Radtke outlines this discussion in his article "The Concept of Wilāya in Early Sufism" in *The Heritage of Sufism*, ed. Leonard Lewishon (Oxford: Oneworld, 1999), 1483–96. See also Radtke's valuable study of al-Tirmidhī's works and major concepts: Bernd Radtke, *Al-Ḥakīm al-Tirmidhī: ein islamischer Theosoph des 3./9. [i.e. 8./9.] Jahrhunderts* (Freiburg: K. Schwarz, 1980). In Arabic, the most comprehensive review of Tirmidhī's doctrines and Tirmidhī's subsequent impact on the Islamic scholarly discourse can be found in the work of 'Abd al-Fattāḥ

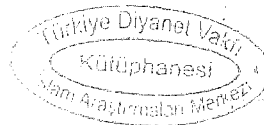
By way of closing, please tell us something about your current and future research, particularly with respect to the Akbarian tradition.

I am currently in the process of writing a commentary upon Qunawi's *Miftah* and publishing editions of two pre-modern commentaries upon it, both of which have heretofore not been critically edited, let alone studied. I am also working on a translation and edition of the *Tibyan* by Haririzade Kemaleddin, which is a voluminous work dealing with the various Sufi orders' methods and chains of transmission.

Journal of the Muhyiddin Ibn Arabi Society,
vol. 63, 2018. Oxford, s. 97-104.

02 Kasım 2018

MADDE YAYIMLANDIKTAN
KURUMA GELEN DOKÜMAN

Book Review

IBN 'ARABĪ'S *FUṢŪṢ AL-HİKAM*:
NEW EDITIONS AND CONSIDERATIONS

Until very recently researchers and translators have had to rely upon the more or less reliable edition made by Abū al-'Alā 'Afīfī published in Cairo in 1365/1946. This consists of two parts: an Arabic text based on three manuscripts, all relatively late, and 'Afīfī's analysis of each chapter. 'Afīfī provided almost no details of the manuscripts he used: the personal copy of his teacher R.A. Nicholson, dated 788/1386; Dār al-kutub al-Miṣriyya 126, dated 839/1435; and Dār al-kutub al-Miṣriyya 333, dated 927/1521. Since there is no indication of the provenance of these texts or their relation to the author's original, it is impossible to be entirely sure of the authenticity of 'Afīfī's edition.

Since 2015 three new editions of Ibn 'Arabī's masterwork *Fuṣūṣ al-ḥikam wa khusūs al-kalim* have appeared, all based on much earlier manuscripts. Each of these critical editions can be said to supersede 'Afīfī's work in accuracy, as they take as their basis the only known copy of the work certified by the author himself: the copy made by Ibn 'Arabī's stepson, Ṣadr al-Dīn al-Qūnawī, which is now held in the Turkish and Islamic Arts Museum (Türk ve İslam Eserleri Müzesi) in Istanbul (Evkaf 1933). The importance of this manuscript can be judged from the fact that it is the only surviving copy of the *Fuṣūṣ* that dates from the author's lifetime, that it was given as an authorised copy (*riwāya*) to al-Qūnawī, and that it is certified by having been read in 630/1233 in front of the author, once by al-Qūnawī over a series of sessions, and once in a single session by Tāj al-Dīn 'Abbās b. 'Umar al-Anṣārī (who also appears as a reader of the *Futūḥāt*) before a group of seven others (including Taqī al-Dīn 'Abd al-Raḥmān al-Lawātī, who gave Ibn 'Arabī the *khirqā* in Seville and is here qualified as 'the shaykh's companion', *ṣāhib*, and another Maghribi, Muwaffaq al-Dīn Aḥmad al-Ishbilī, the addressee of *K. Nasab al-khirqa*). During al-Qūnawī's readings, we are told, the copy was compared with the original which the author wrote in his own hand.

النوریه، شیخ آقا بزگ ظهرائی، ۱۳۸۱ ق. (م ۷۱۵۵)، ص ۱۱۰.

تساوی در بیان این مسئله در کتاب «الخصال» از علامه مجلسی و در کتاب «تذکره» از علامه مجلسی و در کتاب «فصوص الحکم» اثری در تصویف و در بیان نظری و عملی به زبان عربی تألیف مجتبی الدین محمد بن علی حاتمى طابى المعروف بن ابن عربی و شیخ اکبر ابن ۵۶ - ۶۳۸ ق. (م ۱۱۱۰ تا ۱۱۸۰) تا «فصوص الحکم» تحلیلی از تعلیمات ۲۷ پیامبر از آدم (ع) تا حضرت محمد (ص) است. فصوص جمع فِص و فِصْ به معنی غیبی نگیان انگشتری و اخلاصه و زبده هر چیزی است و در واقع فصوص الحکم تحلیلی از اسرار است که بر پیامبران (ع) نازل شده. ابن عربی مدعی است که این کتاب بیان کشفها و الهامها است که بر وی از غیب وارد شده است. شیوه این عربی در فصوص نظیر شیوه فیلون یهودی (م ۱۱۸۸ ق. م) در تفسیر تورات و اریزن اسپکتانندی (م ۱۱۸۸ ق. م) به طریق تأویل گرایى است. بدین شکل که وی یکی از فصوص - آیات یا احادیث - را گرفته و به تأویل شخصی آن می پردازد (م ۱۱۸۸ ق. م) و به این طریق به تفسیر آیات و احادیث عربی کتاب را تحت عنوان ۲۷ فص به نام ۲۷ پیغمبر جمع آوری کرده و هر یک از فصوص را مستند به تعدادی آیات و احادیث نبوی بنا کلمه خاص یعنی با نام نبی مذکور در آن فص متصل و مرتبط نموده است. در هر فصل مؤلف داستان آن نبی را که حکمت آن فص منسوب به او است، مطابق اخبار، اما در پرده رموز و اشارات ذکر می کند. اینها در فصوص به عنوان نمونه و صورتهایی از انبیا کمال هستند که هر یک مطابق جنبه خاص خود خدایا به حق می شناسند. در کتاب «فصوص الحکم» اثر علامه مجلسی در بیان مباحث آیات و احادیث و تأویل کرده و به دلیل خود از آنها معنی استنباط می کند و برخلاف طواهر و مقام آیات و احادیث به ایشان باطن صحبت می کند. هر چه به زعم این رویه و روی در برخی موازید و انمود می کند که از تأویل دوری کرده است. فصوص مهم ترین اثر شیوه فیلسوف ابن عربی است. جنبه مثبت آن اینست که دلیل سنگینی مطالب و فهم آرا و وی بسیار دشوار است و دشوارتر از آن، شرح و تفسیر آرا و وی است. علت این امر همالو بودن زبان و بیان این اثر از اصطلاحات خاص و در بیشتر موارد به مشخون و از تعقیب و مجاز است. در چند آثاری چون «تفهیم القواعد» یا «الانبیا الکرام» عبدالکریم جلیلی در فهم مباحث آن بسیار مفید است. بسیاری از بزرگان شیعه و اهل سنت بر این کتاب شرح، حاشیه و ردیه نوشته اند. تا حدی که ۱۲۲۵ شرح فارسی و عربی و ترکی نیز آن بر شمرده اند. از مشهورترین این شرحها شرح صدرالدین محمد

قونوی (م ۶۷۳ ق.) شاگرد و فرزند خوانده ابن عربی یکی الفکوک فی مستندات حکیم الفصوص، و دیگری الفصوص فی تحقیق الطور المخصوص، و الاصول فی بحر التحقیق و جواهر الفصوص، در واقع کار روی ادامه کار ابن عربی و شرح و بسط فصوص است. به نظر سید جلال الدین آشتیانی و بی نهایت استادی است که از عهده تدوین فصوص بر آمده است (۱). شرح کمال الدین عبدالرزاق زکانشانی (م ۷۲۳ ق.) (۲) شرح بروکن الدین بشیرازی شاگرد عبدالرزاق کاشانی. این شرح با نام فصوص الخصوص فی شرح الفصوص در ۷۴۰ تا ۷۴۳ ق. نوشته شده است (۴). شرح میر سید علی همدانی (م ۷۸۶ ق.) با نام حلی الفصوص (۵) شرح خواجه محمد یار شنا بخاری (م ۸۲۲ ق.) (۶) شرح شیخ نعمة الله کرمانی (م ۸۳۴ ق.) (۷) شرح صابن الدین علی ترکه اصفهانی (م ۸۳۵ ق.) (۸) شرح تاج الدین حسین خوارزمی (م ۸۳۹ ق.) (۹) عبدالرحمان بخاری (م ۸۹۸ ق.) دو شرح، یکی به عربی و یکی به فارسی تحت عنوان «تهدی الفصوص» دارد (۱۰) شرح شیخ عبدالکریم جشتی صابری لا هوری (م ۹۵۵ ق.) (۱۱) شرح شیخ محبت الله آبادی (م ۱۰۵۸ ق.) (۱۲) شرح فیض الله نصرتی (۱۱۰۹ ق.) تحت نام جنون المصنفین. علاوه بر شرح بسیار، چندین تعلیقه بر آن نوشته شده است، از جمله: تعلیقه ذحانیته میرزا ابوالحسن بن میر محمد طباطبائی معروف به جلوه (۱۲۳۸ - ۱۳۱۴ ق.) و تعلیقه آقا محمدرضا قمشه ای و تعلیقه امام خمینی بر برخی از مواضع فصوص. همچنین ۳۵ ردیه و ۳۲ دفاعیه بر فصوص نوشته شده است که بیشتر رد و قبولها حول موضوع مطروحه و وحدت وجود ابن عربی دور می زند؛ چرا که ابن عربی مسئله وحدت وجود را به کامل ترین شکل آن بیان کرده و به بیان معانی و اصطلاحات آن پرداخته و در تقریر آن از مآخذ و مصادری نظیر قرآن، حدیث، کلام، حکمت اشراقی و هشیانی، حکمت مسیحی و یهودی و از اصطلاحات باطنیان اسماعیلی، اخوان الصفا و قدمای متصوفه استفاده کرده است. و در نهایت به تمام برداشتها و اقتباسهای خودش، رنگ و صبغه ای موافق وحدت وجود بخوبی پرداخته است.

از جمله ردیه های معروف شیخان بر فصوص: ردیه احمد بن عبدالحکیم، مشهور به ابن تجمیته (۱۱۶۶ - ۷۲۸ ق.) با نام الرد الاثوم علی ما فی کتاب فصوص الحکم این باشد. ردیه عبداللطیف بن علی ابن مسعودی (م ۷۳۶ ق.) تحت عنوان بیان حکم ما فی الفصوص من الاعتقادات. ردیه شیخ جعفر فرزند عبدالکریم میران بودگانی (با بیان شده ۸۰۰ ق.) در شرح و ردیه

02 Temmuz 2018

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

دائرة المعارف تشیع، جلد دوازدهم، تهران: مؤسسه انتشارات حکمت، ۱۳۹۱ ISAM DN. 257996

İbnü'l-Arabî
090765
Fuṣūṣ-ı-Hikem
060477

1733 AKBATUR, Arzu. Exploring *tercūman* as a culture-bound concept in Islamic mysticism. *Tradition, tension and translation in Turkey*. Ed. Şehnaz Tahir Gürçağlar, Saliha Paker, John Milton. Amsterdam & Philadelphia: Benjamins, 2015, (Benjamins Translation Library, 118), pp. 53-71. Analyzes examples from the paratexts of Muḥyī 'l-Dīn Ibn al-'Arabī's *Fuṣūṣ al-ḥikam* in the Turkish and English translations to demonstrate how *tercūman* (translator) is employed by the Sūfī to name or present himself as the divinely inspired "translator" of God's truth.

30 Nisan 2018

MARUF MAMULANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

Ibn al-Arabî 1533
030765
Fusus al-Hikem
060477

ABRAHAMOV, Binyamin. *Ibn al-Arabî's Fusûs al-hikam: an annotated translation of 'The bezels of wisdom'*. New York & London: Routledge, 2015 (Routledge Sufi Series, 16). 194 pp.

26 Kasım 2017

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SUNKA GELEN DOKÜMAN

11 Aralık 2015

İbnü'l-Arabî 871
030765
Fususü'l-Hikem
060477

ABRAHAMOV, Binyamin. *Ibn al-'Arabî's Fusûs al-hikam: an annotated translation of 'The bezels of wisdom'*. New York & London: Routledge, 2015 (Routledge Sufi Series, 16). 194 pp.

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

438. ESTARĀBĀDĪ, M. T. *Šarḥ-e Fuṣūṣ al-ḥikma; mansub be Abū Naṣr-Fārābī, az Moḥammad Taqī Estarābādī*. Édité et introd. de M. T. Dāneš-Pāzūh. Téhéran, 1358/1980, xxix-380 (pers.)-12 (frçs.) p. McGill University (Canada) in coll. with Tehran University. Wisdom of Persia, Selsele-ye Dāneš-e Irānī, 22.

Les *Fuṣūṣ al-ḥikma*, traité de philosophie mystique, semblent avoir été composés par Avicenne sous le titre ancien de *risālat al-Firdaws*; comme l'a montré S. Pinès (R.E.I., 1951, pp. 121-124, art. reproduit ici pp. 7-12), rien ne s'oppose à cette attribution, trouvée dans la *Tatimmat Šiwār al-ḥikma* de Beyḥāqī (m. 565/1169), tandis que l'attribution à Fārābī est plus tardive (on la trouve dans Celebi, *Kaṣf al-zunūn*); elle paraît même tout à fait contestable pour des raisons de fond; comme l'a montré Kh. Georr (R.E.I., 1941-6, pp. 31-39), si Fārābī ne s'est jamais tourné vers le soufisme. Dans son introduction, M. T. Dāneš-Pāzūh apporte à cela une preuve par la revue des manuscrits et des éditions concernant ces *Fuṣūṣ*, ainsi que trois

écrits portant ce même titre, dont celui d'Ibn 'Arabī. Les *Fuṣūṣ al-ḥikma* ont été plusieurs fois commentés en arabe et en persan, dont, en persan, le commentaire édité ici. Ce *Šarḥ* a été composé en 1056/1646 par Abu Ja'far Moḥammad Taqī (...) Estarābādī-e Mašhādī, philosophe et théologien mort en 1058/1648. Description des cinq mss. de ce Commentaire. Estarābādī dit qu'il a été disciple de Seyx Bahā'ī et de Mir Dāmād. Il introduit son commentaire par un petit traité de philosophie première (pp. 3-51. Puis, les «faṣṣ» chatons de sagesse, brefs énoncés arabes, sont donnés et commentés en persan, du n° 2 au n° 49, donc incomplètement; ces aphorismes philosophiques de caractère avicennien commentés par un disciple de Mir Dāmād, édités pour la première fois, mériteront d'être étudiés. C. F.

ESTARĀBĀDĪ
FUSUSUL
HIKEM
FĀRĀBĪ
(Muallim
Soni)

IBN MARĪ (Shihāb al-Dīn Aḥmad)
IBN TAIMĪYAH (Aḥmad ibn 'Abd al-Ḥalīm)

ibn Taymiyye
فوسوس ال Hikem

Majmū'at rasa'il. [Four treatises:
1 (pp.3-38) Ra's al-Husain: arguments that the head of the Prophet's grandson al-Husain is not buried in Cairo. 2 (pp.39-102) al-Radd al-akwam 'ala ma fi kitab Fusus al-hikam: an attempt to refute some of the views expressed by Ibn al-'Arabī in Fusus al-hikam.

3 (pp.103-114) Risālah fi-man tāb min al-'ukūd al-muḥarramah; a treatise on certain contracts forbidden by Islamic law. 4 (pp.115-146) Ka'idah fi kitāb al-kuffār: a study of the justifications for fighting the infidels. Followed (pp.147-154) by an exhortation to preserve the writings and follow the precepts of Ibn Taimīyah by Shihāb al-Dīn Aḥmad ibn Marī. Edited by Muḥammad Ḥamid al-Rikī.] pp. 154.

Matba'at al-Sunnat al-Muḥammadīyah: Cairo, 1949.

MADDE YAKINLIK DOKTAN
SONRA KUTUPHANESINE

20 Ekim 1993

2605 'ARABĪ, Muḥyiddin Ibn, *Fusus Al-Hikam, Vol.4* (Tr. and Comm. Ismail Hakki Bursevi). Oxford, UK: Muḥyiddin Ibn 'Arabi Society, 1991, 353pp.

18 Ekim 1998

661. Kh'ĀRAZMĪ, Tāj al-Dīn Ḥusayn b. Ḥasan, *Šarḥ-e Fuṣūṣ al-Ḥikam*, (texte persan), éd. critique N. M. Heravi, Téhéran, Mowlā, 1364/1985, 2 vol. 920 p. (1-449; 450-920).

Tāj al-Dīn Kh'ārazmī (tué sous les Ilkhānides en 840/1436) qu'il ne faut plus confondre, d'après les études de l'éditeur (introd. pp. I et XXXII sq.) avec Kamāl al-Dīn Ḥusayn Kh'ārazmī (m. 958/1551, fondateur des Ḥusayniyya Hamadāniyya, appelés par Ma'šūm 'Alī Šāh, les Dhahabiyya Ightisāsiyya, *Tarā'iq al-Ḥaqā'iq*, éd. M. J. Mahjūb, Téhéran, 1339/1960, II/344) est l'auteur de deux ouvrages déjà publiés: *Jawāhir al-Asrār wa Zawāhir al-Anwār* (commentaire des trois premiers livres du *Mathnawī* de Mowlavi, Lucknow, litho. 1312/1894; le premier volume réédité par J. Sarī'at, Isfahān, 1360/1981) et *Yanbū' al-Asrār fī Naṣū'ih al-Abrār* (éd. M. Deraxsān, Téhéran, 1360/1981); il serait également l'auteur du *Divān* persan attribué à al-Hallāj (éd. D. Širāzī, Téhéran, 1343/1964). Il était le disciple du célèbre ṣūfī, Kh'āja Abū'l-Wafā Kh'ārazmī.

Son commentaire des *Fuṣūṣ* peut être considéré comme une paraphrase en persan du commentaire de Dāwūd Qaysarī, entrecoupée par des vers des grands poètes mystiques iraniens comme Mowlavi, 'Aṭṭār, Sanā'ī et des citations du *Nathr al-Jawāhir* de son maître Abū'l-Wafā. Trois manuscrits sont à la base de l'édition: le ms. n° 20/taṣawwuf de Dār al-Kutub du Caire datant de 900/1494; le ms. de la Bibliothèque Ganjbakhš du Pakistan (n° ?), datant du XI/XVIIe s. et le ms. n° 9516 de la Bibliothèque Centrale de l'Univ. de Téhéran (datant du X/XVIe s.?). Pour le texte même des *Fuṣūṣ*, M. Heravi a utilisé l'édition de Abū'l-'Alā 'Aḥīfī (Beyrouth, s.d.) tout en signalant des divergences entre ce texte et celui rapporté par Kh'ārazmī. L'existence d'un autre ms. de l'ouvrage de ce dernier, conservé en très bon état et datant de 1084/1673, est signalée par N. Purjavādi (in *Naṣr-e Dāneš*, VI,3 (1365/1986), c.r. du *Šarḥ-e Fuṣūṣ al-Ḥikam*, pp.49-50). M. A. A. M.

HAMEDANIYYE
FUSUSUL-HIKEM
DÄWÜD-İ
KAYSERİ

2073. Tu'mī, Muḥyi'd-Dīn at-: *Finā' al-lauh wa'l-qalam fi-šarḥ Fuṣūṣ al-ḥikam / ta'lif Muḥyi'd-Dīn at-Tu'mī*. - Ṭab'a 1. - Bairūt: Dār al-Gil, 1992 = 1412 h. - 255 S. Inhalt: Kommentar zu Ibn-al-'Arabīs (1165 - 1240) »Fuṣūṣ al-ḥikam«. - In arab. Schrift, arab. 32 A 23016

060477
FUSUSUL
HIKEM
130071
arab
Muhyiddin

10 SUBAT 1996

F
Fususul-Hikem

Nafiz Danişman

30 Ocak 1993

İlâhiyat Fak. Der.
c.6, s.1-4, Yıl 1957, sf.157-158, Ank.1959

09 NISAN 1994

8. SOUFISME

217

831. [IBN 'ARABĪ. *Foṣus al-Hekam*, traduction persane ancienne de X'aje Md Pārsā, éd. Jalil Mosakker Nežād. Tehrān, Markaz-e Naṣr-e Dānešgāhi, 1366, 61-684 p.]

07 TEMMUZ 1992

'Abd al-Ghanī Ibn Ismā'īl al-Nābulusī, 1641-1731. *Jawāhir al-nuṣuṣ fī ball kalimat al-Fuṣuṣ*. Sharḥ Jawāhir al-nuṣuṣ fī ball kalimat al-Fuṣuṣ, li-'Abd al-Ghanī al-Nābulusī, 'alā kitāb Fuṣuṣ al-hikam li-Muḥyī al-Dīn al-'Arabī al-Ṭā' al-Andalusī. Wa-bi-ḥamishihi Sharḥ Mullā. - (Istanbul: Matba'at al-Zamān, 1304-1323 (1887-1905) 2 v. in 1. Imprint of vol. 2: Miṣr, al-Matba'ah al-'Āmirah al-Sharqiyyah, 1323. Arabic I. Jāmī, 1414-1492. Naqd al-nuṣuṣ. 1887. II. Title: Naqd al-nuṣuṣ / Jāmī, 1414-1492. III. Title: Sharḥ Jawāhir al-nuṣuṣ fī ball kalimat al-Fuṣuṣ. ncb 4-3204

FUSUSUL
HIKEM

IBN 'ARABĪ. Ibn 'Arabi's own summary of the *Fuṣūṣ*: "the Imprint of the Bezels of the Wisdom". Tr. & introd. W.C. Chittick. *Journal of the Muḥyiddin Ibn 'Arabi Society*, 1 (1982) pp.30-93.

- fususul-Hikem

Mustafa Tahralı

• L'expression en Alternance dans Les Fusus al-Hikam (Symposium on Ibn Arabi, Noto-ITALY, 2-5 Nisan 1989)

21 NISAN 1993

060477

FUSÛSÜ'İ-HİKEM

-
- 1 GÜLHAN MADEN, Fusûsu'l-hikem'de kur'an'dan iktibaslar ve kur'an'dan yararlanma metodları, Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2006

240692

İbnü'l-Arabî, Muhyiddin (090765)
Fusûsü'l-Hikem (060477)

Ibn al-'Arabî's Fusûs al-Hikam

An Annotated Translation of
'The Bezels of Wisdom'

Binyamin Abrahamov

20 Temmuz 2016

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	240692
Tas. No:	297.7 ARA-F

 Routledge
Taylor & Francis Group
LONDON AND NEW YORK

2015

28 Aralık 2014

060477 FUSÛSÜ'İ-HİKEM
ABDURRAHİM ALKIŞ, *Abdurrezzâk Kâşânî ve
Şerhu Fususi'l-Hikem adlı eserinin tahkîk ve
tahlîli*, Marmara Üniversitesi, Doktora, 2008

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

27 Nisan 2014

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

223 CIHAN, Ahmed Kamil. The notion of religion in the
Fuṣūṣ al-Ḥikam of Ibn 'Arabī. *Aṣkār: Jurnal Akidah
dan Pemikiran Islam. Journal of 'Aqīdah and Islamic
Thought*, 11 (2010) pp.107-128.

Fususul Hikem

060477

07 TEMMUZ 1992

FUSUSU'L-HIKEM
 KAYSERI, DAVID-I
 25 A 8038

[Kāshānī, 'Abd-ar-Razzāq Ibn-Ahmad al-] 'Abd-ar-Razzāq al-Qāshānī: Šarḥ ta'lā Fuṣūṣ al-ḥikam. [Kommentar zu:] Muḥjī-ad-Dīn Ibn-al-'Arabī [Muḥjī-ad-Dīn Muḥammad Ibn-'Alī Ibn-al-'Arabī:] Fuṣūṣ al-ḥikam. Wa-bi-asfal saḥā'ifihī hall al-mawāqī' al-ḥafīja, min Šarḥ Bāli Afandī [; mit Erläuterungen von: Muṣṭafā Ibn-Suleimān Bāli: Šarḥ Fuṣūṣ al-ḥikam, l'Ibn-al-'Arabī, Ausz.] Tab'a 2.

Migr: Šerikat Maktabat wa-Maṭba'at Muṣṭafā al-Bāli al-Ḥalabī 1386 = 1966. 347 S. [Arab.]

"Edelsteine d. Weisheiten" islamischer Religionsphilosophie; verfaßt von d. Juristen, Theologen, Mystiker u. Philosophen Ibn-'Arabī, 1165/1240 n.Chr.; al-Qāshānī gest.: 1330 n.Chr. u. Muṣṭafā Bāli Zādah gest.: 1658 n.Chr.]

54 -QAYŞARI (Dāwūd ibn Muḥammad al-Rūmī al-)
 هذا كتاب شرح فتوح الحكيم قيصري. تأليف داود بن محمود بن محمد الرومي القيصري السوري. [تهراين] دارالطباع مدرسه دارالفنون، ۱۲۹۹ (1881). ۱۹۰ p., in-8º. (1881)

"...Kitāb šarḥ Fuṣūṣ al-ḥikam Qaysarī", commentaire d'al-Qaysarī aux Fuṣūṣ al-ḥikam d'Ibn 'Arabī, ouv rage connue sous le titre de "Maṭla' ḥuṣuṣ al-kilām". Lithographie. En arabe.

73 9U Davud-i Kayseri
 Fususu'l-Hikem
 C 1, 203
 QAYŞARĪ (Dāwūd ibn Maḥmūd al-Rūmī al-)
 التصري (داود بن محمود الرومي)
 - كتاب شرح فتوح الحكيم / صحة محمد حسن -
 - Istanbul : Dār. at-ṭibāca, 1299 [1882]. -
 494 p. ; 26cm.

"Šarḥ Fuṣūṣ al-ḥikam" .- GAL : G11, 251 ;
 SII, 325 (m. 751/1350).

Hasan (Muḥammad).Ed. Mystique islamique.
 14e s.

SYED HASHIMI (FARIDABADI), " THE DA'IRAT-UL-MA'ARIF",
 ISLAMIC CULTURE, IV, s.661 , 1930 HYDERABAD.

2086. Humainī, Rūḥallāh Mūsawī: Ta'līqāt 'alā Šarḥ »Fuṣūṣ al-ḥikam« wa »Mišbāḥ al-uns« / Imām Ḥumainī. - Ṭab'a 1. - [S.l.] : Pāsdār-i Islām, [1986] = 1406 h.q. - 327 S. In arab. Schr., pers. 27 A 5657

Fususul Hikem
 (2) فصوص الحكيم (Fusus-ul-Hikm).
 The Islamic beliefs in the eternal existence of God, the soul and angels, the necessity of prophets, the truths with regard to the mind and its different aspects, metaphysical influences and reaction of human deeds, etc. have been rationally explained.

09 NISAN 1994

2885 D'SOUZA, A. Jesus in Ibn 'Arabi's Fusus al-Hikam.
 Bulletin of Christian Institutes of Islamic Studies, 6 i-ii (1983) pp.28-54

MADDE YAYIMLANDIKTAN
 SONRA GELEN DOKUMAN
 2 HAZIRAN 1996

Pages 23.

DAVUD-I KAYSERİ
 AŞHTİYAN, JALİL AL-DİN
 Şarḥ-i muqaddimah-i Qaysarī bar Fuṣūṣ al-ḥikam-i Muḥyī al-Dīn 'Arabī / ta'rif-i Jalāl al-Dīn Aşhtiyānī; be muqaddimah-i Farānsawī va Ingilīzī (az Hīnī Kurbān va Ḥusayn Naṣr. - [Meşhed: Kitābforūşī-i Bāstān, 1966].
 1 v. (various pagings) : facsim. ; 23 cm.
 Added t.p.: Commentary upon the introduction of Qaysarī to the Fuṣūṣ al-ḥikam of Ibn 'Arabī.
 Persian
 I al-Qaysarī, Dawūd ibn Maḥmūd, d. 1350 or 51. II. Title.
 BP189.1243A8 NE68-4181 ncf 9-8818
 DLC CLU CU ICU MH MaU NNC TrU

21 AGU 2007

366. Clark, Jane. "Universal meanings in Ibn 'Arabi's "Fuṣūṣ al-ḥikam": some comments on the chapter of Moses". En: *Symbolisme et herméneutique dans la pensée d'Ibn 'Arabi: [actes du colloque]* / coordination, Bakri Aladdin. - Damas : Institut français du proche-orient, 2007. - ISBN 978-2-35159-021-8. - P. 113-135.

127 CLARK, Jane. Universal meanings in Ibn 'Arabi's *Fusus al-hikam*: some comments on the chapter of Moses. *Symbolisme et herméneutique dans la pensée d'Ibn 'Arabi*. Coord. Bakri Aladdin. Damascus: Institut Français du Proche-Orient, 2007, pp.113-135.

20 MART 2011

MADDE YAYIMLANDIKTAN
 SONRA GELEN DOKUMAN

TAHRALI,

Mustafa (Doç. Dr.), "Fususu'l-Hikem Şerhi ve Vahdet-i Vücûd ile Alâkalı Bazı Meseleler", *Fususu'l-Hikem Tercüme ve Şerhi*, Dergâh Yayınları, İstanbul, (1987), S. XIX-LXIV.

130 OCAK 1993

170, ELMORE, Gerald. Review article of *Sufi metaphysics and Qur'anic prophets: Ibn 'Arabi's thought and method in the Fusūs al-hikam* by Ronald L. Nettler (Cambridge, 2003). *Journal of Qur'anic Studies*, 7 i (2005) pp.81-97.

Ibn 'Arabi - Fusus al-hikam

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

22 HAZ 2007

14516. ccc. 55 *Ibn Taymiyye Tahayyüdün Hüseyin Fususü'l-hikem Savaş*
IBN TAIMIYAH (Ahmad ibn 'Abd al-Halim)
مجموعه رساله

Majmū'at rasā'il. [Four treatises: 1 (pp.3-38) Ra's al-Husain: arguments that the head of the Prophet's grandson al-Husain is not buried in Cairo. 2 (pp.39-102) al-Radd al-akwam 'ala mā fi kitab Fusus al-hikam: an attempt to refute some of the views expressed by Ibn al-'Arabi in Fusus al-hikam.

3 (pp.103-114) Risālah fi-man tāb min al-'ukūd al-muharramah: a treatise on certain contracts forbidden by Islamic law. 4 (pp.115-146) ka'idah fi kital al-kuffar: a study of the justifications for fighting the infidels. Followed (pp.147-154) by an exhortation to preserve the writings and follow the precepts of Ibn Taimiyah by Shihab al-Din Ahmad ibn Marī. Edited by Muhammad Hamid al-Pirkī.] pp. 154.

Matba'at al-Sunnat al-Muhammadiyah: Cairo, 1949.

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

14516. ccc. 55
al-FIRI (Muhammad Hamid)
IBN TAIMIYAH (Ahmad ibn 'Abd al-Halim)

مجموعه رساله

Hüseyin Fususü'l-Hikem
Majmū'at rasā'il. [Four treatises: 1 (pp.3-38) Ra's al-Husain: arguments that the head of the Prophet's grandson al-Husain is not buried in Cairo. 2 (pp.39-102) al-Radd al-akwam 'ala mā fi kitab Fusus al-hikam: an attempt to refute some of the views expressed by Ibn al-'Arabi in Fusus al-hikam.

3 (pp.103-114) Risālah fi-man tāb min al-'ukūd al-muharramah: a treatise on certain contracts forbidden by Islamic law. 4 (pp.115-146) ka'idah fi kital al-kuffar: a study of the justifications for fighting the infidels. Followed (pp.147-154) by an exhortation to preserve the writings and follow the precepts of Ibn Taimiyah by Shihab al-Din Ahmad ibn Marī. Edited by Muhammad Hamid al-Pirkī.] pp. 154.

Matba'at al-Sunnat al-Muhammadiyah: Cairo, 1949.

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

2278. Humaini, Rūhallāh Mūsawī: Ta'liqāt 'alā sharh 'Fuṣūṣ al-hikam' wa 'Miṣbāḥ al-unṣ' / Imām Humainī. - Ṭab'a K [S.I.]: Pāsdār-i Islām, [1986] = 1406 h.q. - 327 S. In arab. Schr., pers. 27 A 5657

Fusus al-hikam

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

21 ARALIK 1991

88-932477
Āshṭiyānī, Jalāl al-Dīn. Sharḥ-i muqaddamah-i Qaysari bar Fuṣūṣ al-hikam-i Muḥyi al-Dīn ibn 'Arabi / ta'liq, Jalāl al-Dīn Āshṭiyānī. - Chāp-i I. (i.e. 2.). - [Tehran]: Markaz-i Intishārāt-i Daftār-i Tabliqāt-i Islāmī, 1365 (1986) 998, 7, 5 p.; 25 cm. In Persian; introd. in French and English; romanized record. Title on added t.p.: Commentary upon the introduction to Qaysari to the Fuṣūṣ al-hikam of Ibn 'Arabi. Includes bibliographical references and indexes. 3200.00IR (\$34.00 U.S.) For requesting libraries only. (Commentary on the introduction of Fuṣūṣ al-hikam, a book on Islamic mysticism by Ibn al-'Arabi, 1165-1240)

Fusus al-hikam

HA'YDAR EL-AMU LI

Amuli, Haydar ibn 'Ali, b. 1320 or 21. (Jami' al-asrar wa-manba' al-anwar) Kitāb-i jami' al-asrar wa manba' al-anwar, bih in-zimām-i Risālat naqd al-nuqud fi ma'rifat al-wujūd / az taṣnīf-i Haydar Amuli; bā taṣṭihāt va dū muqaddamah va fihristā-yi Hinr Kurbīn va 'Uṣmān Ismā'īl Yahyā. - Teheran: Qismat-i Irān-shināsi, Instiṭū-i Irān va Farānsah, Pazhūhish'hā-yi 'ilmī, 1969. 62, 832, 76 p.; 25 cm. - (Ganjnāh-i nivishtah'hā-yi Irān; 16) Added t.p.: La philosophie shi'ite: 1. Somme des doctrines ésotériques (Jami' al-asrar); 2. Traité de la connaissance de l'étre (Fi ma'rifat al-wujūd) Arabic text; introductions in Arabic and French. I. Amuli, Haydar ibn 'Ali, b. 1320 or 21. Risālat naqd al-nuqud fi ma'rifat al-wujūd. 1969. II. Corbin, Henry. III. Yahyā, 'Uṣmān Ismā'īl. IV. Title: La philosophie shi'ite. V. Title: Risālat naqd al-nuqud fi ma'rifat al-wujūd / Amuli, Haydar ibn 'Ali, b. 1320 or 21. BP194.A42 1969 73-200342 nef 7-11813 DLC CLU MH MIU NIC NJP NNC PPT T&U UU W&U WU

07 TEMMUZ 1996

Fusus al-hikam

Amuli, Haydar ibn 'Ali, b. 1320 or 21. al-Muqaddimāt min kitāb Naṣṣ al-nuṣūṣ fi sharḥ Fuṣūṣ al-hikam li-Muḥyī al-Dīn ibn al-'Arabi / az taṣnīf-i Haydar Amuli; bā taṣṭihāt va dū muqaddamah va fihristā-yi Hinr Kurbīn va 'Uṣmān Ismā'īl Yahyā. - (Teheran): Qismat-i Irān-shināsi, Instiṭū-i Irān va Farānsah, Pazhūhish'hā-yi 'ilmī, 1974. v.: facsim.; 26 cm. - (Ganjnāh-i nivishtah'hā-yi Irān; 22) Added t.p.: Le texte des textes (Naṣṣ al-nuṣūṣ), commentaire des "Fuṣūṣ al-hikam" d'Ibn 'Arabi, les Prolegomènes. Arabic text; introductions in Arabic and French. I. Corbin, Henry. II. Yahyā, 'Uṣmān Ismā'īl. III. Title. IV. Title: Le texte des textes (Naṣṣ al-nuṣūṣ), commentaire des "Fuṣūṣ al-hikam" d'Ibn 'Arabi, les Prolegomènes. MH MIU NNC OU PU WU nef 7-13801

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

همتی، همایون

«فارابی و فصوص الحکمه»
کيهان فرهنگي، پيايي ۲۱۷، ص ۲۸-۳۱، فارسي.
کد پارسا: A۱۹۹۹۲
فارابی
Fusus al-hikam
انديشه فلسفي فارابي

21 EKIM 2008

2269. Pārsā, Muḥammad: Šarḥ-i fuṣūṣ al-hikam / Muḥammad Pārsā. - Čāp 1. - Tihrān: Markaz-i Našr-i Dānišgāhī, [1987] = 1366 h.š. - 61, 684 S. : Ill. - (Markaz-i Našr-i Dānišgāhī; 297) Falsafa wa 'irfān; 17). - (Markaz-i Našr-i Dānišgāhī; 297) In arab. Schr. pers. 28 A 18312

Fusus al-hikam

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

04 HAZIRAN 1996

بررسی ویژگی‌های فصوص الحکم فارابی و جایگاه وی در فلسفه و منطق و عرفان است. نویسنده در این مقاله به بررسی ابعاد فکری فارابی در فلسفه، منطق، فلسفه سیاست و حکمت می‌پردازد و ضمن معرفی آثار فارابی در این زمینه‌ها به دیدگاه فارابی در مورد تفسیق دین با حکمت اشاره دارد. به عقیده او،

سنگ بنای تلیق دین و فلسفه در جهان اسلام توسط فارابی گذاشته شد و توسط فلاسفه بعد از وی مانند ملاصدرا و ابن رشد و خواجه نصیرالدین طوسی تقویت گردید. بررسی اهمیت فلسفه سیاسی فارابی یکی دیگر از مباحث این مقاله است.

2604 'ARABI, Muhyiddin Ibn, *Fusus Al-Hikam*, Vol.3 (Tr. and Comm. Ismail Hakki Bursevi). Oxford, UK: Muhyiddin Ibn 'Arabi Society, 1989, 254pp.

Fusus al-hikam

- Fususü'l-Hikem

07 TEMMUZ 1992

TAHRALI,

Mustafa (Doç. Dr.), Selçuk Eraydın (Yrd. Doç. Dr.), Ahmet Avni Konuk, **Fusû'l-Hikem Tercüme ve Şerhi I**, İstanbul: Dergâh Yayınları, 1987, 424 S., (28 Sayfa Arapça Metin).

30 DEKAY 1993

1903. Āstiyānī, Galāl-ad-Dīn: Şarḥ-i muqaddama-i Qaişarī bar **Fuṣūṣ al-ḥikam**-i şaiḥ-i akbar Muḥyī-ad-Dīn Ibn-'Arabī / ta'lif: Saiyid Galāl-ad-Dīn Āstiyānī. - Cāp 2. - [S.1.] : Markaz-i Intişārāt-i Daftār-i Tablīgāt-i İslāmī, [1986] = 1365 h.s. - 998, 5 S.
Parallelsacht.: Commentary upon the introduction of Qaysari to the **Fuṣūṣ al-ḥikam** of Ibn 'Arabī 28 A 17431

3260 IBN-'ARABI, Muhyiddin, Ismail Hakki Bursevi's Translation of and Commentary on **Fusus Al-Hikam, Vol.4** (Tr. B. Rauf). Oxford, UK: Muhyiddin Ibn-'Arabi Society, 1991, 353pp.

Fususü'l-Hikem
Ismail Hakki Bursevi
Ibnü'l-Arabi
Muhyiddin

30 KASIM 1992

Diyanet Vakfı

م. ب. م. ش. ح

فصوص الحکم

من كلام الشيخ الأكبر

محي الدين ابن العربي

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi Kütüphanesi	
Kayıt No. :	10939
Tasvir No. :	2977 ARAP

تحقيق
جمع وتأليف

محمود محمود الخراب

Handwritten notes and stamps on the right side of the top page.

الإهداء

إلى الشيخ الأكبر محي الدين ابن العربي قدس الله
سره العزيز، الرجل الذي ملأ الدنيا وشغلها
منذ أكثر من ثمانية قرون، وما اختلف الناس
في أحد بعد النبوات بمثل ما اختلفوا فيه، وكان
هو في نفسه مرآة محمدية في غاية الصفاء
والاستقامة، فما رأى أحد فيه إلا نفعاً، وما تكلم
فيه بتكلم إلا جلا هو عليه المتكلم.

محمد محمود الخراب

رسالة

نمرة جاري الثاني ١٤٠٥ هـ
الموافق العشرين من شباط ١٩٨٥ م

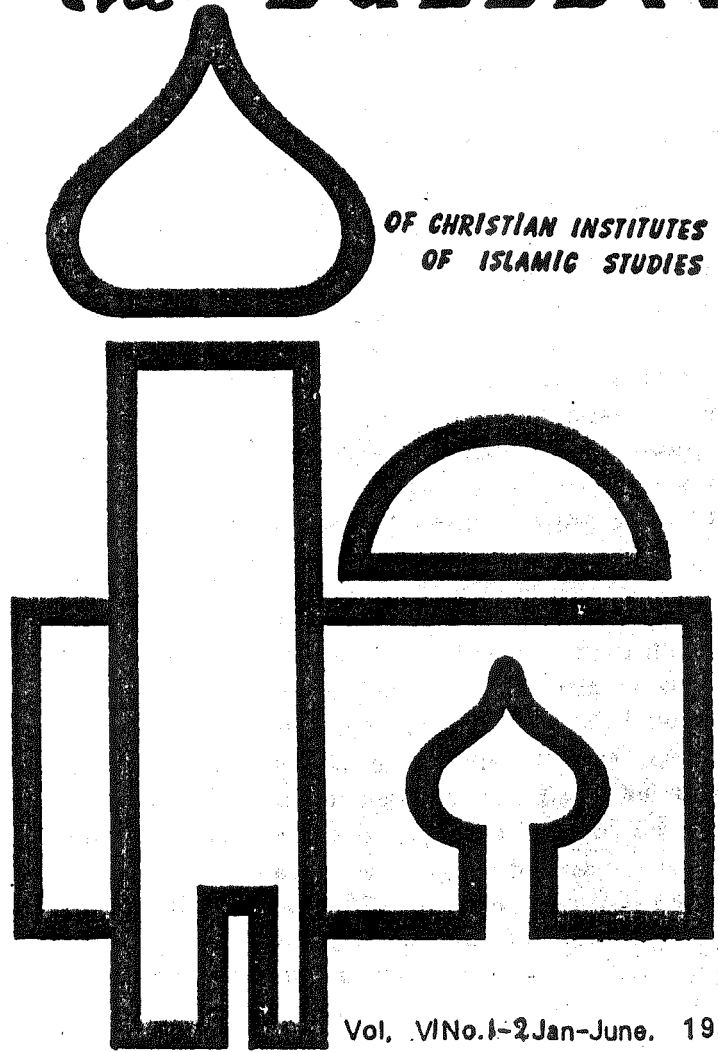
Handwritten notes and stamps on the right side of the bottom page.

مفوق الطبع بحفظه

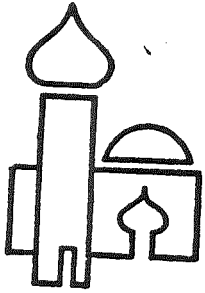
١٤٠٥ هـ - ١٩٨٥ م

The BULLETIN

OF CHRISTIAN INSTITUTES
OF ISLAMIC STUDIES

Vol. VI No. 1-2 Jan-June, 1983

Printed at Printland, Gunfoundry, Hyderabad-500 001. A.P. INDIA
Published by Henry Martyn Institute, Hyderabad-India.

Ibn 'Arabi
Fusus al-Hikam
Hz. Isa ?

Jesus in Ibn 'Arabi's Fusus al-Hikam

by Andreas D'Souza*

It was mere curiosity which led me one day to read the chapter, *Fass Hikmah Nabawiyyah fi-Kaliwah Isawiyyah* in *Fusus al-Hikam* by Muhi al-Din Ibn 'Arabi.¹ The opening poem of this chapter which describes the mode of Jesus' coming into existence captivated my mind. I was, likewise, intrigued by reading Ibn 'Arabi's claim that Jesus is the seal of the saints (*Khatam al-Awliya'*). As a Christian, but deeply interested in Islam in general and Islamic mysticism in particular, the figure of Jesus as depicted by Ibn 'Arabi stood out irresistibly calling for deeper investigation.

Evidently, this subject cannot be adequately treated in a short paper and within a short period of time as envisaged here. To do full justice to the topic I would have to be familiar not only with the numerous writings of the Magister Maximus (*Shaykh al-Akbar*) himself—who undoubtedly is one of the most prolific Sufi Writers Islam has ever seen²—but also with those of his disciples and commentators who wrote mostly in Arabic and Persian. The absence of

* Rev. Andreas D'Souza is doing his doctoral studies at McGill University, Montreal, Canada.

NOT: Makalah 'IBNU 'ARABI muhiyiddin
pogelindedir.

secondary sources dealing with this topic makes the task more difficult as well as urgent: the figure of Jesus shining so brightly in the work of the greatest of the mystic philosophers remains hidden to many readers who have no access to the original sources.

I wish to present this paper as a first step towards fulfilling this need hoping that the subject will receive the attention it deserves quite soon. At this point, therefore, no attempt is made either to exhaust the sources or to attempt to answer many questions that will, undoubtedly, come up during the discussion. I confined my investigation to relevant passages in *Fusus al-Hikam* and, to a much lesser degree, to a few, selected passages from *Kitab al-Futuhat al-Makkiyyah*³

The paper is divided into two sections. In the first section, attention will be focussed on Jesus' coming into being which Ibn 'Arabi describes as unique. An effort will be made to find out in what way this is so. In order to bring this uniqueness into relief, the process of Jesus' coming into being will be compared with the initial process of creation, or the *mabda' al-zuhur*. It will be shown that the *nafkh ruhani* which is operative in the creation of Jesus, is the same as *nafas rahmani*, the principle active in the first creation.

The figure of Jesus occupies a special place in the Qur'an. Though Orthodox Islam has minimized this position in favour of Muhammad, Sufi thought has at times gone beyond the traditional teachings. Examples of *al-mutasawwifa* adopting Jesus as a model and guide in their spiritual path are not rare; but none perhaps has been so bold as to attribute to Jesus the title of *khatam al-awliya'* for which Ibn 'Arabi was criticized even by his own followers, e.g., Sayyed Haydar Amoli.⁴ I will discuss the implications of this assertion particularly in reference to *khatam al-anbiya* in the second part of this paper.

افلاطون، ارسطو و کتابهای برهان و طویفا و باری/رمیاس او، فروریوس صوری و ایسا غوجی او، افلوطن و خلسه او، اتولوجیای منسوب به ارسطو، اسکندر آفرودیسی و رساله عقل او، شراح ارسطو و اوائل الحکماء، فلسفی و متکلم و اشعری و معتزلی و امامیه و اهل سنت، احادیث اهل البیت (ع)، براهمه هند و سلوک و ریاضات و مجاهدات آنها، فارابی و سیاست مدنی و مبادی موجودات او و رساله‌های تعلیقات و الجمع بین الرأیین و رساله عقل او، و ابوالفرج قمی و ابو البرکات و ابن مسکویه رازی، بابا افضل کاشانی و عرض نامه او، ابن سینا و کتابهای شفا و اشارات و مبداء و معاد او، رساله فوز السعادة ابن مسکویه، حکیم ابوالقاسم فردوسی و اشعار فارسی او، شهرستانی و کتاب الملل و النحل او، شیخ اشراق و کتاب حکمه الاشراق او، محیی الدین بن عربی و کتاب فصوص الحکم او، شرف شفروه، مولوی رومی، خواجه نصیر الدین طوسی و شرح رساله علم او، ابن کمونه و شبهه مشهور او، نظام نیشابوری و تفسیر او، محقق شریف، خفزی و رساله سواد العین و حواشی او و یادی که از حکماء فرس کرده است، دوانی و رساله زوراء او، میرداماد و میرفندرسکی، ملاشمسای گیلانی و غیاث المدققین. استرآبادی گویا از صدر المتألهین شیرازی با عنوان «یکی از فضلاء» و «بعضی از دانایان» و «یکی از دانایان» یاد کرده است. همچنین، خود را به عبارت در فقیر حقیر من بی بضاعت» می‌خواند. از فحوای شرح او نیز برمی‌آید که رساله صناعیه میرفندرسکی در اختیار او بوده و گویا از شاگردان او بوده است؛ هم چنان که از امیر عبدالرزاق کاشی نیز به گونه‌ای آشنا یاد کرده و گویا از دوستان و همدران او بوده است. استرآبادی شرح خود را با پنج گفتار آغاز کرده است: (۱) فلسفه چیست؟ (۲) جدایی میان فلسفه و کلام؛ (۳) اثبات واجب؛ (۴) وجود و شیء؛ (۵) ماهیت. در نخستین گفتار، استرآبادی کوشیده است تا در تعریف خود از فلسفه، آن را موازی نظام وجود نشان دهد و بدین ترتیب، اقسام آن را بر حسب موضوعات مورد بحث آن تبیین کرده است. در گفتار دوم که شباهت بسیار به سخن لاهیجی در آغاز شوارق دارد، استرآبادی با بحث از چگونگی و چرایی جدایی فلسفه و کلام از یکدیگر، کوشیده است تا ثابت کند که بر خلاف مشهور مخالفان فلسفه، فیلسوفان نه تنها نفی شریعت نمی‌کنند، بلکه «فلسفی، ایمان دارد به جمیع شرایع و شرع را موافق کند با برهان». به نوشته استرآبادی «چون فلسفی به زعم خود اقامت برهان کند بر مسئله‌ای، اگر شرع با او مطابق نبود، شریعت را تأویل کند، و این از آن جهت کند که نکذیب نبی لازم نیاید». در گفتار سوم نیز ضمن بیان مسئله اثبات واجب، برهان لم یعنی «الواجب لا برهان له» نفی شده است. در

رضوی موجود است که به دلیل افتادن آغاز و انجام آن نمی‌توان گفت که شارحش کیست؛ هر چند که از سده یازدهم هجری بازمانده است؛ نسخه این شرح از نیمه‌های فص یکم آغاز شده و تا شرح فص بازبیین ادامه می‌یابد؛ (۴) شرحی که برای داوود پاشا فرمانروای بغداد (م ۱۲۴۲ق) نگاشته شده است و در فهرستهای اسعد اطلس و جبوری از نسخه‌های آن یاد شده است؛ (۵) امیر جلال استرآبادی (م ۹۳۱ق) از شاگردان جلال الدین محمد دوانی تیز شرحی بر فصوص داشته که در دانشمندان آذربایجان و فهرست آستان قدس رضوی و فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران از آن یاد شده است؛ (۶) حاشیه‌ای بر بندی از فصوص که در فهرست دانشگاه تهران از آن یاد شده است؛ (۷) در عهد اخیر نیز، دانشمندی برای محیی الدین صبری کردی، فصوص را در سه مقصد تنظیم کرده است: الف) احکام الماهیات در شش فص؛ ب) الهیات در دو مطلب: الواجب وصفاته در بیست و دو فص، ابداعات در سه فص؛ ج) انسان در دو مطلب: الاجزاء العائمة للماهیه در نوزده فص، نبوت در سه فص، این اثر به نام عجائب النصوص فی تهذیب الفصول در سال ۱۳۳۵ق در قاهره همراه با هیاکل التور سهروردی و ترجمه اکبری به عربی از شمس الدین محمد گرگانی منتشر شده است. این شرحها جملگی به زبان عربی نگاشته شده‌اند.

مهمترین شرح فصوص الحکم، اثری است به زبان فارسی، نوشته ابو جعفر محمد تقی بن عبدالوهاب استرآبادی مشهدی که از دانشمندان فیلسوف و متکلم و شاعر عهد صفوی بوده و صاحب آثار متعدد در اخلاق و جز آن است و به سال ۱۰۵۸ق در گذشته است. او شرح خود را جدا از متن به نگارش درآورده و به گواهی دیباچه اثرش، آن را در ماه رمضان سال ۱۰۵۶ق آغاز نموده است؛ آنهم به اصرار دوستانش. اما مرگ او در ۱۰۵۸ق، امکان به پایان بردن این شرح را فراهم نساخته و بنابراین نسخه‌های موجود از آن تا فص ۴۲ ادامه یافته است. استرآبادی در همان آغاز شرح خود، کتاب فصوص الحکم را منسوب به ابو نصر فارابی دانسته است و تذکر داده که به هنگام تألیف شرح مزبور، جز الهیات شفا و چند رساله از قدهاء فارابی و نسخه‌ای از رساله فصوص، اثر دیگری در اختیار نداشته است. با این حال، او به تفصیل از آثار مشهور حکمی و بزرگان حکمت ایران و یونان یاد کرده و این مطلب، به روشنی از ذهن وقاد و حافظه نیرومند و غور و تأمل او در تاریخ تفکر فلسفی در ایران و اسلام خیر می‌دهد. از جمله کسان و آثاری که استرآبادی در این شرح از آنها یاد کرده است عبارتند از: زرادشت آریادگانی پیامبر مجوس، ذیمقراطیس یونانی،

فصوص الحكم وخواص الكلم

✓ للشيخ محيي الدين محمد بن علي بن عربي المتوفى سنة ٦٣٨هـ (سبق).
ألفه سنة ٦٢٧هـ مخطوطاته في سائر مكتبات العالم وطبع باستانبول سنة ١٣٠٩هـ وسنة ١٢٩٧هـ
وسنة ١٢٨٧هـ ومصر سنة ١٣٠٤هـ وسنة ١٣٢٣هـ وسنة ١٣٦٥هـ بتحقيق أبو العلا عفيفي.

- مفتاح الفصوص شرح للمؤلف خ لاله لي
١٥٠٢
- ٢ — نقش الفصوص للمؤلف طبع بحيدريآباد
الذكن سنة ١٣٦٧هـ.
وعليه حاشية:
- ✓ عبد الرحمن الجامي المتوفى سنة ٨٩٨هـ (سبق).
- نقد النصوص في شرح نقش الفصوص
ألفه سنة ٨٩١هـ خ داماد إبراهيم ٧٤١
وشهيد علي ١٣٥٦ و برلين ٢٨٨٨
(المالغ: ٤٢٥).
- عبد الله بن أحمد الجنائحي (المالغ: ٤٢٧).
— شرح نقش الفصوص
خ بايزيد ٣٧٥٨.
- الشريف بن ناصر بن الحسن الحسيني المتوفى سنة
٩٤٠هـ (سيأتي).
- مطالع النقش والنصوص
خ نور عثمانية ٢٤٧٨ داماد إبراهيم ٧٤٠
(المالغ: ٤٢٦).
- إسماعيل حقي الأتقروي المتوفى سنة ١٠٤٢هـ
(سيأتي).
- زبدة الفصوص في شرح نقش الفصوص
خ ولي الدين ١٨٠١ ولاله إسماعيل ١٥٢
- ✓ وشهد علي ١٢١٥.
- ✓ إسماعيل بن سودكين المتوفى سنة ٦٤٦هـ.
— شرح الفص الإدريسي
خ فاتح ٥٣٢٢.
- ✓ صدر الدين محمد بن إسحاق القونوي المتوفى
سنة ٦٧٢هـ (سبق).
— الفكوك في مستندات حكم الفصوص
خ نور عثمانية ٥٠١٠ و برلين ٢٨٧٨ و بايزيد
٢٤١٦ و راغب باشا ١٤٥٣ وغيرها.
- ٢ — النصوص في تحقيق الطور المخصوص.
سيأتي مفرداً
عليه حاشية:
- عبد الباقي بن محمد بن علي زاده المتوفى سنة
١١٥٩هـ (هدية العارفين ١: ٤٩٧، كحالة
٥: ٧٤).
- زبدة الفكوك.
- أحمد حجابي القسطنطيني المتوفى سنة
١٣٠٦هـ (هدية العارفين ١: ١٩٢).
- تلخيص الفكوك.
- ✓ عفيف الدين سليمان بن عبد الله التلمساني
المتوفى سنة ٦٩٠هـ (كشف الظنون
٢: ١٢٦٤).

Halebi 1070
Bali Efendi Sefvalli 1309Fususul-Hikem
-ibnū'l-Arabi Muhy.

- Lami Abdurrahman 1304
-Ankaravi Ismail Lusuhî 1304
-ibn Sevdahân 1304
-Sadreddin Konevi 1304
-Tilimsani Afifuddin 1304-1305
-Cendi 1305
-ibn Teymiye Takîyyüddin 1305
-Kasani Abdurrazzak 1305
-ibn Cema Bedreddin 1305
-Davudi Kayseri 1305
-Hamadani Emiri Ketr 1306
-ibn Abbad er-Rundi 1306
-Teftozani 1306
-Abdulkerim el-Liti 1307
-Mehacmi 1307
-Yazici oglu ulch. Ef 1307
-Muhammed Parsa 1307
-Kubbi'ddin İzniki 1307
-Lami Abdurrahman 1308
-Bayezid Hatife 1308
-Nimetullah b. Mahmud 1308
-Kemalposazade

- Kevir Yahya 1309
Lahici Abd. b. Ali 1309
Ankaravi İsm. Lusuhî 1309
Mutafa Ef. Baligade 1310
Karabas Vele 1310
Beszerici 1311
Manastikli İsmail Habbe 1311
Neyli 1311
Bahrülulum el-Kekenevi 1311

B 2 1307 2007

MADDE 9 AYDINI ANKIR TAN
SONT

أقول : (آرجا) أي ذو رائحة طيبة . و (الصرية) الأرض ذات الرمل
و (الكناجرا) صفة للرمث بمعنى أنه كثير أو بمعنى أن حبه مكثز سمين .
ثم شبه الشاعر الرمث (الذي قالوا أنه يرتفع عن الأرض بقدر قعدة الرجل)
بالشيوخ المحتاج المحرمين الذين تكون ثياب إحرامهم بيضا . فهذا يؤيد
قول الأصمعي بأن الرمث في طور إحناطه يبيض ولا يمكن أن نقول ابيضاضه
ناشئ عن بيبس عيذانه فيكون لونها عند بيبسها البياض لأن هذا الدور ووصف
بالإدراك . وإدراك الثمر أو الشجر لا يكون معه بيبس . وقد يقال ان
المراد بالبياض في قول الأصمعي البياض الضارب الى صفرة فسماه بياضا وأراد
الصفرة وربما أبدع ما قاله أبو حنيفة بعده (وزعموا أن الرمث اذا انتهى منتهاه
في الإدراك اصفر صفرة شديدة حتى إن قارقه (أي قاربه) إنسان اصفر)
ثوبه : أخبرني بذلك بعض الأعراب .

المصري

✓ فهرست مؤلفات

محي الدين ابن عربي

(٥٦٠ - ٨٦٣٨)

بقلم

عني بتحقيقه

كور كيس هو آد

- ٣ -

- ١٠٩ - وكتاب قد : وهو كتاب البقاء .
- ١١٠ - وكتاب عد : وهو كتاب القدرة .
- ١١١ - وكتاب يد : وهو كتاب الحكم والشرائع الصحيحة والسياسة .
- ١١٢ - وكتاب فه : وهو كتاب الغيب .
- ١١٣ - وكتاب غه : وهو كتاب مفاتيح الغيب (١) .
- ١١٤ - وكتاب فو : وهو كتاب الخزائن العلمية .
- ١١٥ - وكتاب كا : وهو كتاب الرياح اللواحق وكتاب الريح العقيم .
- ١١٦ - وكتاب لا : وهو كتاب الكتب : القرآن والفرقان وأصناف
الكتب كالسطور والمرقوم والحكيم والمبين والمحصى والمثابه وغير ذلك .
- ١١٧ - وكتاب ما : وهو كتاب التدبير والتفضيل .

طبع في القاهرة . ومنه نسخ خطية في : خزانة الزاوي ببغداد . برلين ٢٩٦٢
المتحف البريطاني ٨٨٦ (٢٢) باتنا ٢ : ٣٤٣ جون ويلندز ١٠٦ (٢٧) .

Towards a Poetic Translation of the *Fusûs al-Hikam*

MICHAEL SELLS

TRANSLATOR'S PREFACE

Presented here is a new translation of the first chapter of the *Fusûs al-Hikam*,¹ one that attempts to bring across the poetic aspects of the text, and to keep the form and content as unified as possible. What immediately confronts the translator attempting such a task is the wide variety of styles employed within the chapter, and the manner in which Ibn 'Arabi manages nevertheless to create a sense of unity. I have divided the chapter into several sections and have provided titles for them. Some are highly rhythmical, with language tending toward the symbolic and the mythic. Others are more discursive, with extensive use of philosophical terminology and a more argumentative rhetoric. The translation style changes accordingly. For some passages, I have used free verse form, and kept punctuation and capitalization to a minimum. For others I have used block paragraphs and standard punctuation. The translation has been guided by the 'thought rhythm'. It aims to be poetic in reflecting as much as possible the poetic qualities of the original, not by creating new poetic effects.

Arabic does not employ capital letters and Arabic writers do not use capitals to mark the divinity of a referent. Instead, an expression like *ta'âlâ* (may he be exalted) or *subhâna* (may he be praised) may be used. I have refrained from using capitals for this purpose in the translation. For *subhâna* and *ta'âlâ*, I have employed the sign () to avoid cluttering the intricate thought rhythms of Ibn 'Arabi with frequent repetitions of non-rhythmical English expressions.²

The expression 'the real' is used to translate *al-haqq*. This term can take on a personal charge as deity or creator, or it can take on a more transpersonal charge as that which is beyond any single entification. To keep from reifying the term in any one of these aspects, I have varied the pronoun used with it between 'he' and 'it'. I have used 'human' rather than 'man' for *insân*. Like the Greek *anthrôpos*, the Arabic *insân* is never gender specific. Though we might use the term 'man' with the intention of being gender inclusive, the word's semantic field is replete with elements (manhood, manliness, manly, be a man, he-man, manhandle) that can exercise a semantic influence, especially on the poetic level

where subliminal effects, connotations, nuances, the flavour of a word, are most telling.³

The term '*ayn*' poses particular difficulties. Ibn 'Arabi uses it in two technical senses, both as the intelligible idea of something and as its concrete manifestation. Elsewhere he makes subtle plays upon a more idiomatic meaning ('the very essence of') while still keeping in mind the technical sense, as in the references to Adam as the '*ayn* of the polishing of the mirror, the angels' complaint as the '*ayn* of contention, the two hands of the divine as the '*ayn* of unification of two forms. English is more restricted than Arabic in its ontological vocabulary, and what words do exist tend to be long and latinized. Among these possibilities, unappealing from the poetic point of view, I have chosen 'determination' for '*ayn*' in the sense of concrete manifestation, and have used it consistently. The multivalent use of the term is of central importance to the chapter and contains within it an implicit theory of symbolic interpretation.⁴

A translator is capable of writing *ad infinitum* about the practice and theory of translation. Elsewhere I have written at more length on the problems involved in translating the *Fusûs* and the relationship between translation and interpretation within the Adam chapter.⁵ It seems appropriate then to turn immediately to the translation, after a citation of the following key passages from the Qur'an and the *hadîth* that are evoked in the chapter through allusion.

1. When I [Allah] love my servant . . . I become the hearing with which he hears, the seeing with which he sees, the hand with which he grasps, the feet with which he walks, the tongue with which he speaks. (*hadîth qudsî*)⁶

2. When your lord said to the angels:
I am going to place a regent [*khalîfa*] on the earth,
they said: Will you place one there
who will corrupt it and spill blood,
while we recite your praises and exalt you?
He said: I know what you do not know.
Then he taught Adam all the names
and showed everything to the angels, saying:
tell me their names, if you are sincere.
They said: praise be to you,
we know only what you have taught us,
you are the all-knowing, the most wise.
He said: O Adam, tell them their names,
and when he had told them the names,
he said: did I not tell you that I know
what is hidden in the heavens and earth,
and know what you disclose and know what you hide?
Then we told the angels

MADDE TAYINLANDIKTAN
SONRA GÖZLEN BOEÜMAN

26 MART 1996

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Lisansüstü Tez Özetleri (1986-1993)
Van-1993, s.16 DN:40748

İbni Arabi'nin Fusus'ul Hikem ve Futuhat-ı Mekkiyesi'nde
İnsan Anlayışı ve Eğitim

İSPİR, Naci

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi
Tez Yöneticisi: Prof.Dr. Necmettin TOZLU
V+85 Sayfa, 1993

ÖZET

Bu çalışmada Vahdet-i Vücut doktrininin sistemcisi olarak tanınan İbn Arabi'nin insan anlayışı ve eğitim görüşleri üzerinde durulmuştur.

Tezin birinci bölümünde İbn Arabi'nin hayatı, eserleri ve düşünce yapısı açıklanmıştır.

İkinci bölümde ise, düşünürün insan anlayışı çeşitli yönleriyle ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde ise, İbn Arabi'nin tasavvuf eğitimi, ruh terbiyesi, ilim-terbiye ilişkisi ve insan-ı Kâmil'in eğitimi hakkındaki görüşleri açıklanmıştır.

Tez sonuç bölümündeki değerlendirme ile bitirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İnsan-ı Kâmil, tasavvuf, Allah, alem ve insan, ruhf terbiye, irade hürriyeti, mükâşefe, vacib'ül vücut, Mümkün'ül vücut, mürşid-i kâmil.

28 Ocak 1997

147799

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLÂHİYAT ANABİLİM DALI
TEFSİR BİLİM DALI

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	147799
Tas. No:	2977 MAD.F

FUSÛSU'L-HİKEM'DE KUR'AN'DAN İKTİBASLAR

(060477)

VE

KUR'AN'DAN YARARLANMA METODLARI

Yüksek Lisans Tezi

Gülhan MADEN

Danışman: DOÇ. DR. NİHAT TEMEL

İstanbul, 2006

شرح تعرف

شرعی بخارایی

با حذف حشو و زوائد - آورده است. وی در حقیقت چکیده مطالب مؤیدالدین جندی را بیان کرده است. شرح پارسا در فصل‌های نخست مفصل‌تر است و در فصول بعدی رفته رفته کوتاه می‌شود. وی، افزون بر مشکلات عرفانی فصوص الحکم، پیچیدگی‌های منطقی، کلامی، فقهی و اصولی آن را نیز به خوبی حل و عقاید ملل و نحل را هم به روشنی بازگو کرده است. نثر خواجه پارسا در این کتاب ساده، روان، محکم و منسجم است و جز در جاهایی که ناگزیر بوده، از جمله‌های ساده و خلاصه استفاده کرده است. نثر ساده و روان او با وجود زبان نمادین و پر از استعاره در فصوص الحکم، بسیار چشمگیر است. از دیگر ویژگی‌های نثر او، به دست دادن مرجع ضمیرهای فصوص است که در آن کتاب مبهم می‌نماید. نیز، در برابر واژه‌های عربی مصطلح، از واژگان فارسی بهره برده است. شرح فصوص الحکم خواجه محمد پارسا در ۱۳۶۶ش به کوشش جلیل مسگرنژاد در مرکز نشر دانشگاهی تهران به نشر رسیده است.

منابع: ایضاح المکنون، ۱۹۲/۲؛ تاریخ ادبیات در ایران، ۴/۴۸۳؛ جواهر الاسرار و زواهر الانوار، ۱، ۵؛ الذریعه، ۱۵/۲؛ شرح فصوص الحکم؛ مجالس المؤمنین، ۳۱۸ - ۳۱۹؛ بیبوع الاسرار فی نصایح الابرار، ۱۲؛ جلیل مسگرنژاد، «شرح فصوص الحکم خواجه پارسا»، معارف، سال سوم، شماره ۲، ۱۳۶۵ش، صص ۸۳-۹۲. ب. آنتشین

شرعی بخارایی (šarh-i-ye.bo.xā.rā.i)، حاجی عبدالعظیم، - بخارا ۱۳۱۳ق / ۱۸۹۵م، شاعر و تذکره‌نویس تاجیک. در پیشاور زاده شد و سواد آموخت. در حدیث، فقه، اصول، صرف، نحو، حساب و هندسه دست داشت. به گفته عینی «علم تاریخ، لغت و تراجم احوال را خوب می‌دانسته است.» برای دانش‌اندوزی به هند رفت. در اواخر زندگانی به بخارا بازگشت. وی در مدارس آن شهر تدریس می‌کرد و حاکم برخی تومانات و قصبات بخارا بود. در آغاز سامی تخلص می‌کرد، اما از آن‌جا که میرزا عظیم بوستانی که در ابتدا با تخلص همت شعر می‌سرود، این تخلص را برگزید، آن را به شرعی برگرداند. وی از همفکران احمد دانش بود. شرعی تذکره ناتمامی در احوال شعرای معاصرش با نام تذکره الفضلا دارد که با نثری متکلف نوشته شده است. ارزش این تذکره به ویژه در آن است که مؤلف، به خلاف بیشتر شاعران و تذکره‌نویسان روزگار خود،

فرزند حبیب‌الله قراول‌بیگی، سده‌های نوزدهم و بیستم میلادی، شاعر تاجیک. از زندگانی وی جز این دانسته نیست که بیاضی فراهم کرد و نمونه‌هایی از اشعار حافظ، حسینی، امیرشاهی، صائب، اشرف، جامی، فضولی، لطفی، رفیع، سلطان علی قلی‌خان، ناصرعلی، سیدا، صهبا، واضح، بیدل، واله، شاهین، ناصرخسرو، کامل و فصیحی را در آن جای داد. بیاض شراف بخارایی به شماره ۲۲۴۲/۱ در پژوهشگاه خاورشناسی فرهنگستان علوم تاجیکستان نگه‌داری می‌شود. منبع: فهرست دست‌نویس‌های شرقی پژوهشگاه خاورشناسی فرهنگستان علوم تاجیکستان، ۲۰۵/۵ - ۲۰۶.

قبادیانی

شرح تعرف ← نورالمیردین و فضیحة المدعین

شرح حال امیران منغیتی ← رساله یا مختصری از تاریخ سلطنت خاندان منغیتی

شرح فصوص الحکم (šarh-e.fo.su.sol.he.kam)، کتابی عرفانی به فارسی در شرح فصوص الحکم محی‌الدین ابن عربی، تألیف خواجه محمد پارسا*. فصوص الحکم مهم‌ترین کتاب ابن عربی و از برجسته‌ترین کتاب‌های عرفانی است و شرح‌های بسیاری بر آن نوشته شده است. شرح فصوص الحکم که در روزگار محمد پارسا معتبر بودند، از آن مؤیدالدین جندی - نخستین شارح -، عبدالرزاق کاشی و قیصری بوده و همگی به عربی نوشته شده است. پارسا پس از شیخ رکن‌الدین شیرازی، دومین شارح فصوص به فارسی است. وی کتاب خود را برپایه شرح جندی و با توجه به دو شرح معتبر دیگر تألیف کرده و به گفته خودش در سرسخن این کتاب، به خلاف گذشتگان که شرح مفصلی دارند، شرح خود را با ایجاز نوشته است. سرسخن شرح محمد پارسا همه مطالب سرسخن‌های شرح معتبر را به ایجاز بیان کرده است و مؤلف در نوشتن مقدمه کتاب خود، بیشتر به مقدمه قیصری نظر داشته تا مقدمه جندی، زیرا مقدمه قیصری ترتیبی علمی دارد. پارسا دیگر کتاب‌های ابن عربی را نیز به خوبی خوانده بود و در این شرح در موارد لزوم، از آن‌ها یاد کرده است. او ضمن این که اصل گفتار محی‌الدین را نگاه داشته، مشکلات آن را به روشنی شرح کرده است و در مواردی که نمی‌بایست آشکارا سخن بگوید، نوشته‌های جندی را عیناً -

رساله، ۴۵، جلوه (تشریح)، شماره ۸ بهمن، ۱۳۲۴. مریم اردستانی

شرح فصوص الحکم، عبارت است از شماری از کتابهایی که توسط علمای شیعه درباره رساله فصوص الحکم به نگارش درآمده است که متنی است فلسفی و منسوب به حکیم ابونصر فارابی. فصوص الحکم از آن جمله منتهای فلسفی است که سرنوشتی نظیر *تولوجیا* داشته است. بدین معنا که همچون انتساب نادرست *تولوجیا*، این شرح اسکندرانی آثار فلوطین به ارسطو، این رساله نیز به ابونصر فارابی منتسب شده بوده، در حالی که تحقیقات جدید آن را به ابن سینا و یا یکی از شاگردان مکتب فلسفی فارابی که تحت تأثیر آموزه‌های گنوسی آثاری مانند رسائل اخوان الصفا واقع شده بوده، منسوب داشته است («فصوص الحکمه»، منسوب به فارابی). آنچه مسلم است، رساله فصوص الحکم نزد حکمای شیعه شناخته شده بوده و بسیاری از آنها در آثار خود از آن یاد کرده‌اند. از جمله، شمس الدین محمد خفزی (م ۹۳۵ یا ۹۵۷ ق) در رساله *اثبات الواجب*، میرداماد استرآبادی (م ۱۰۴۰ ق) در کتاب *القبسات* و رساله *الصراف المستقیم*، سید العلماء نظام الدین احمد دشتکی شیرازی (م ۱۰۱۵ ق) در رساله *اثبات الواجب* خود، صدرالدین محمد شیرازی در رساله *مبداء و معاد* و فرازهایی از کتاب *سفر خود و ملاشمسای گیلانی* - دانشمند شیعی سده یازدهم هجری - در «*رساله الحکمه المتعالیه* خود. این دانشمندان شیعی، ضمن یاد کردن از فصوص و بعضاً با اشاره به انتساب آن به فارابی، بندهایی از آن را نقل کرده‌اند. افزون بر این استنادها، شماری از دانشمندان ایرانی و شیعی نیز بر این رساله کوتاه، شرحها و حاشیه‌هایی به زبان عربی و فارسی نگاشته‌اند. مهمترین این دانشمندان عبارتند از: ۱) امیر سید اسماعیل حسینی شب غازی، (م ۹۱۹ ق) که از شاگردان علاء الدین علی قوشچی و معین الدین میدی و جلال الدین دوانی بوده است و اثر خود را که شرحی است به زبان عربی و آمیخته با متن *فصوص* و کوتاه و روشن نگاشته شده، به نام سلطان یعقوب بایندری آق قویونلو فراهم ساخته و این شرح تا کنون سه مرتبه منتشر شده است، که سوم آن در (۱۳۱۸ ق) در تهران بوده است؛ ۲) سید محمد بدرالدین ابوفراس حلبی این شرح به نام *نصوص الکلم علی فصوص الحکم* و در آن در مجموع شصت و سه فص آمده و در قاهره به سال ۱۳۳۵ ق منتشر شده است؛ ۳) شرحی آمیخته با متن فصوص از شارحی گمنام که در آن از صدرالمتهلین شیرازی و میرداماد استرآبادی و شبستری و مولوی و شیخ اشراق و قطب الدین شیرازی و شیخ کلینی یاد شده است. از این شرح نسخه‌ای در کتابخانه آستان قدس

واسطه دانش و بینش او می‌داند و از میان انواع دانش «حکمت» را برگزیده‌تر و گرامی‌تر برمی‌شمارد. به نظر فیض «علم تصوف» عبارت است از بدایع و غرایب علوم بلند مرتبت؛ چرا که «السنة سنت محمدیه (ص) و شرایع ختمیه بدان ناطق گشته است». او بر آن است که «همین مبانی فطری و نکات جلی باعث شده بر آن که تا امروز، همواره انبای روزگار به تخصیص اهل عامه و دستار که دانشمندان دنیا و علمای عوامند... علمای ربانی را انکار می‌کنند و عارفان حقایق و حکم را نکوهش می‌نمایند... و غرضشان این است که شاید بدین وسیله میان عامه سر بلند و نمایان گردند و سبب ظهور و شهرت ایشان شود. بر مبنای چنین مقدماتی فیض کاشانی، علما را در این رساله به سه دسته تقسیم کرده است: ۱) آنان که علم ظاهر بدانند و بس، و بسا که دین را به دنیا بفروشند، چرا که نه دین را شناخته‌اند و نه دنیا را؛ ۲) آنان که علم باطن بدانند و بس که اینان نیز مانند ستاره‌ای هستند که روشنایی‌اش از حوالی خود تجاوز نکند؛ ۳) آنان که هم علم ظاهر بدانند و هم علم باطن، و «مثل ایشان، مثل آفتاب است که عالمی را روشن تواند داشت، و ایشانند که سزاوار راهنمایی و رهبری خلاقند». به نظر فیض، آنچه موجب طعن بر این گروه سوم می‌شود، نخست شطحات و سخنان آنها در حال ذوق و سُکر و بیخودی است و دیگر، سوء استفاده برخی از فرصت طلبان در همانند سازی ظاهری خود به آنها. فیض در نهایت، بخش نخست شرح صدر را با ذکر علل بیشتر بودن حسد بر بغض نزد اهل علم به پایان می‌برد. عللی که عبارتند از: عدم تهذیب نفس بسیاری از آنها، و عاری بودن بیشتر مدعیان علم و دانش از فضیلت علم.

بخش دوم رساله به شرح احوال زندگانی فیض تا سال ۱۰۶۵ ق، یعنی تا سن نگارش آن در پنجاه و هشت سالگی اختصاص یافته است. با توجه به این که او تا سال ۱۰۹۱ ق در قید حیات بوده، این شرح حال برای شناسایی تمام ابواب حیات علمی و اجتماعی‌اش بسنده نمی‌نماید، اما متن و مرجعی معتبر و متین است. این بخش را فیض با قطعه‌ای از سروده‌های خود به پایان برده است. فیض در این رساله از آیات قرآنی و احادیث پیامبر اکرم (ص) و حضرت علی (ع) و نیز اشعار حافظ و مولانا جلال الدین محمد بلخی، بهره وافر برده است. رساله شرح صدر تا کنون دوبار منتشر شده است، مرتبه نخست در شماره هشتم مجله جلوه در بهمن ماه ۱۳۲۴ (صفحات ۳۹۳ تا ۴۰۹) و مرتبه دوم ضمن ده رساله فیض کاشانی به کوشش رسول جعفریان در انتشارات کتابخانه امیرالمؤمنین (ع).

منابع: شرح صدر، فیض کاشانی، به کوشش رسول جعفریان، ده

D 2193

07 ARA 2008

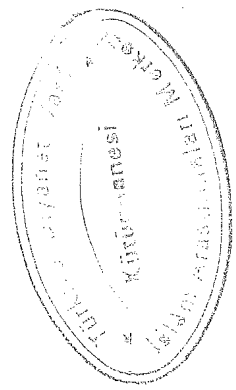
07 ARA 2008

tasavvuf

Yıl: 9 [Ocak-Haziran 2008], sayı: 21, İbnü'l-Arabî Özel Sayısı-1

ISSN 1302-3543

İÇİNDEKİLER

İmtiyaz Sahibi / Publisher Aseray İtd. Şti. adına Aytekin Çelebi	Hakem Kurulu / The Board of Referee Prof. Dr. Abdullakim Yüce Prof. Dr. Dilaver Güner Prof. Dr. Erhan Yetik Prof. Dr. Ethem Cebecioğlu Prof. Dr. H. Kamil Yılmaz Prof. Dr. İbrahim Düzen Prof. Dr. M. Erol Kılıç Prof. Dr. Mehmet Demirci Prof. Dr. Mustafa Aşkar Prof. Dr. Mustafa Kara Prof. Dr. Mustafa Tahralı Prof. Dr. Osman Türer Prof. Dr. Reşat Öngören Prof. Dr. Süleyman Uludağ Prof. Dr. Şaban Ali Düzgün Prof. Dr. Turan Koç Doç. Dr. Ahmet Ögke Doç. Dr. Bünyamin Erul Doç. Dr. Cengiz Gündoğdu Doç. Dr. Himmet Konur Doç. Dr. Hülya Küçük Doç. Dr. İsa Çelik Doç. Dr. Kadir Özköse Doç. Dr. M. Necmettin Bardakçı Doç. Dr. Müfit Selim Saruhan Doç. Dr. Necdet Tosun Doç. Dr. Ramazan Muslu Doç. Dr. Rifat Okudan Doç. Dr. Süleyman Derin
Editör / Editor Prof. Dr. Ethem Cebecioğlu	
Editör Yardımcıları / Co-Editor Yrd. Doç. Dr. Halil İbrahim Şimşek Dr. Vahit Göktaş	
Yayın Kurulu / Editorial Board Prof. Dr. Ahmet Nedim Serinsu Prof. Dr. Ali Yılmaz Prof. Dr. Baki Adam Prof. Dr. Ethem Cebecioğlu Prof. Dr. İbrahim Sarıçam Prof. Dr. İdris Şengül Prof. Dr. İrfan Aycan Prof. Dr. İsmail Hakkı Ünal Prof. Dr. Mehmet Akkuş Prof. Dr. Mehmet Özdemir Prof. Dr. Mehmet Paçacı Prof. Dr. Mustafa Aşkar Prof. Dr. Şamil Dağcı Yrd. Doç. Dr. Zülfiyar Güngör Yrd. Doç. Dr. Halil İbrahim Şimşek Dr. Vahit Göktaş	
İdare Merkezi Prof. Dr. Ethem Cebecioğlu Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Beşevler / Ankara Tel: 0 312 2126800 www.tasavvufdergisi.net e-posta: tasavvufdergisi@yahoo.com	
Teknik Hazırlık Halil İbrahim Şimşek Yazı Takip Vahit Göktaş	
Kapak Tasarım Sarakusta, tel: 0 312 4689690 Baskı-Cilt Erkam Matbaası İkitelli Org. San. Sit. Turgut Özal Cad. No: 117/4 İkitelli - İstanbul Tel: 0 212 6710700	

- İbnü'l-Arabî
- Fususu'l-Hikem
- Bâli Efendi Sofyalı
- İsmail Fenni Ertuğrul

Prof. Dr. Ethem CEBECİOĞLU Muhyiddin İbnü'l-Arabî'nin (560/1165-638/1240) Hayatı ve Eserleri	9-25
Prof. Dr. Mustafa KARA Çok Uzak Çok Yakın: İbn Arabî - İbn Teymiyye Mukayesesi	27-30
Prof. Dr. Mustafa KARA Prof. Dr. Süleyman Uludağ Emekli (m) Oldu	31-38
Prof. Dr. Dilaver GÜRER Hz. Yûsuf'un Gördüğü Rüyanın <i>Fususü'l-Hikem</i> 'deki Yorumu	39-56
Prof. Dr. Reşat ÖNGÖREN Fûsus Şârihi Sofyalı Bâli Efendi'nin Tasavvufî Çizgisi	57-66
Doç. Dr. Çağfer KARADAŞ Muhyiddin İbn Arabî'nin İtikadı	67-94
Doç. Dr. Kadir ÖZKÖSE İbnü'l-Arabî'nin Şeyhi Ebû Medyen Şuayb el-Ensaârî'nin Hayatı, Eserleri ve Tesir Halkası	95-115
Prof. Dr. İbrahim COŞKUN Muhyiddin İbn Arabî'nin Felsefesinde "Allah" Mefhumu	117-143
Doç. Dr. Ahmet Kâmil CİHAN Fususü'l-Hikem'de "Din" Kavramı	145-159
Yrd. Doç. Dr. Zafer ERGİNLİ İbn Arabî'ye Göre Hz. Âdem'de Temel İnsan Nitelikleri	161-197
Yrd. Doç. Dr. Halil İbrahim ŞİMŞEK İsmail Fenni Ertuğrul'un İbnü'l-Arabî ve Vahdet-i Vücut Savunması	199-212

tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi altı ayda bir yayımlanan uluslararası hakemli bilimsel yayın organıdır. Yazıların ilmî ve hukukî sorumluluğu yazarlarına aittir. Dergimizde yayımlanan yazılar, elektronik veya yazılı bir ortama izin alınmadan aktarılamaz ve çoğaltılamaz.

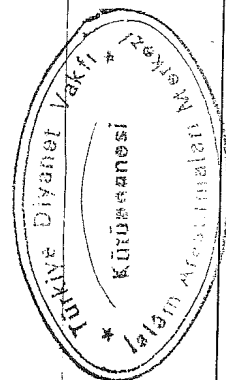
Fiyat: KDV dahil 20 YTL

14. TEM 2009

MAHALI
SONILA GELEN DUKUMAKI

تعمیرات - انتصاب
مسکات - انتساب

۵۹۳۹

بررسی شروح فارسی فصوص الحکم و تأمل در صحت انتساب شروح به شارحین

نوشته جلیل مسگرزاد

با ظهور محیی الدین ابن عربی (۶۳۸ - ۵۶۰) اندیشه‌های کلامی و عرفانی متنوع که در ذات و صفات باری تعالی و چگونگی صدور و ارتباط آن با ذات و جهان ممکنات، توسط عرفا و متکلمین در طی هفت قرن گفته شده بود، صورت جامعی پیدا کرد، و نحله‌ای منسجم در قبال نحل دیگر در عالم اسلام پدیدار گشت. ظهور این اندیشه از آغاز توأم با نوعی مقاومت و تکفیر و قبول و استقبال بوده است.^۱

تصویری دیگر از مجالس نقاشی نسخه مورخ ۸۹۴ هـ ق (لیب).

- 090765 IBNŪT-ARABĪ Muḥyī al-Dīn
- 060477 FŪSUSU'L-HIKEM

18083 85

IBN ʿARABĪ (Muḥammad ibn ʿAlī Muḥyī al-Dīn) ابن عربي (محيي الدين)
Muḥyī al-Dīn. (محيي الدين)

- فصوص الحكم للشيخ الأكبر محيي الدين بن عربي... والتعليقات عليه بقلم أبو الملا عفيفي...
- Le Caire, Dār ihyā' al-kutub al-ʿarabiyya, 1365/1946.- 2 parties en 1 vol.
gr. in-8° (25cm), 228-276 p. [Acq. 1331-65]

[4^e 02 g. 1752

(Fusūs al-hikm. Ed. par Abū l-ʿAlāʾ ʿAfīfī. - Ġanaʿat ihyā' al-falsafa.)

23^oU

IBN ʿARABĪ (Muḥammad ibn ʿAlī Muḥyī al-Dīn) B 13 704

ابن عربي (محيي الدين)
- فصوص الحكم / تحقيق وتقديم أبو الملا عفيفي

- Le Caire : Dār ihyā' al-kutub al-ʿarabiyya, 1946.- 2 t. en 1 vol. , 228 + 274 p. ; 26cm.

"Fusūs al-hikam" .- GAL : GI, 441 ; SI, 790
(n. 638/1240).

ʿAfīfī (Abū l-ʿAlāʾ). Ed.

Mystique islamique.
13^e s.

IBN al-ʿARABĪ (Muḥammad ibn ʿAlī Muḥyī al-Dīn)

Ibn al-ʿArabī (Muhyi al-Din Abou Abd Allahi Muhammad ibn Ali). - Fusūs al-Hikm. Ed. Abū l-ʿAlāʾ Afīfī. - Le Caire, Bāhi Ḥalabī, 1946. In-8° (235 x 170), 276 p.

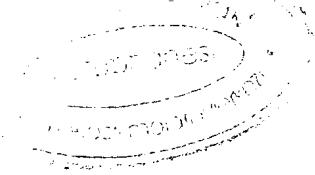
OC X U L.130459

54 IBN ʿARABĪ (Muḥammad ibn ʿAlī Muḥyī al-Dīn)

فصوص الحكم للشيخ الأكبر محيي الدين بن عربي... والتعليقات عليه بقلم أبو الملا عفيفي...
القاهرة]. دار احياء الكتب العربية، ١٩٤٦-١٩٤٧ م (1946) in-8°.
٢٧٦-٢٢٣.

"Fusūs al-hikam", traité de "mystique". Notes et commentaires par Abū l-ʿAlāʾ Afīfī. En arabe.

23 OKAK 1995

شرح

مقدمه فی قصص

بن قصص من الحكمة

شیخ اکبر محیی الدین ابن عربی
م- ۶۳۸ هـ. ق. (۱۲۴۰ م)

سید جلال الدین اشرفی

مؤسسه انتشارات امیر کبیر
تهران، ۱۳۷۰

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Demirbaş No	41952
Tasnif No	297.7 A.R.A.F

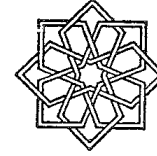
- Davud-i Kayseri
- İbnü'l-Arabî, Mehyiddin
- Fusuṣ ul-Hikem

28 TEMMUZ 1997

MADDE 547 NİSALINDAKI TAN

MUHYI-D-DIN IBN 'ARABI

THE WISDOM
OF THE PROPHETS
(Fusus al-Hikam)

*Translated from Arabic to French
with notes by*
TITUS BURCKHARDT

Translated from French to English by
ANGELA CULME-SEYMOUR

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	50912
Tas. No:	207.7 ARA.F

BESHARA PUBLICATIONS

1975
Gloucestershire

has read "It is You whom we worship" just as the young man did, then he really has read it.'

By way of a conclusion which would otherwise be too long and difficult, it is sufficient instead to translate the last part of the invocation that is pronounced at the beginning of the prayer before the recitation of the Qur'an, and which leads one into the presence of God: 'I exist by You and towards You. You are blessed and exalted. I ask of You forgiveness and I repent towards You.' Here is the commentary of the Shaykh.

'I exist by You and towards You': You are the Being in self and in me, I remain in my original state of inexistence. 'You are the blessed': the blessing and the bounty belong to You, not to me. The Being is Yours; You have adorned me, although I did not exist as yet. This being has manifested itself through me, even though it is Yours, and attributed to You, and is Yourself. 'And You are exalted': You are too mighty to be revealed by any other but Yourself, so much so that the being who is attributed to You is none other than Your Self. 'I ask of You forgiveness': I ask to be protected from You by a veil when I am ready to be a being, so that I shall never be absent from my essential reality and pretend not to be so. 'And I repent towards You': I return to You by the being I was qualified to be, for it is You who is the Being itself.

Translated from French by Josip Rainer

Journal of the Muhyiddin Ibn 'Arabi,

vol: XX (1996) Oxford, UK, s. 53-66.

D. 1380

22 MAYIS 1997

Ibn 'Arabi and the Qur'an: Some Passages Concerning Musa in the *Fusûs al-hikam*

Ronald L. Nettler

This essay continues a line of thought on the Qur'an and the Fusûs which I have been pursuing for some time now. As this pursuit is ongoing, the essay at hand is meant to be suggestive rather than 'final' – though one hopes the specific textual analyses concerning Musa will perhaps serve as fixed points of understanding. The more general considerations concerning the Qur'an and the Fusûs contain some new elements, in the context of previous ideas, towards a (future) general theory. But in this respect, the journey may – as is often the case – be more interesting than the destination.

Much emphasis has been placed on the Sufi metaphysics in Ibn 'Arabi's thought. The scope, complexity and centrality of his metaphysics justifies this effort, and the scholarly results have been most enlightening. At the same time, however, there is a need for further analysis of the role of the Qur'an (and other traditional material) in Ibn 'Arabi's works. Some recent writers on Ibn 'Arabi have sought in varying ways and degrees to do this.¹ More studies are needed. These would go beyond simply indicating the presence and importance of the Qur'an in the texts, attempting to reveal the details in interaction between the Qur'an and the Sufi metaphysical themes. A close scrutiny of the various organisational and narrative

1. Prominent here are W. C. Chittick, M. Chodkiewicz, D. Gril, J. W. Morris and R. L. Nettler. Chittick nicely sets the tone for this approach: 'Islamic civilization is clearly logocentric. Ibn al-'Arabi places himself squarely in the mainstream of Islam by basing all his teachings upon the Qur'an and the Hadith. . . . This is a point of fundamental importance, too often forgotten in studies of the Shaykh.', *The Sufi Path of Knowledge*, Albany, 1988, p. xv.

مفاتيح
فصوص الحكم لابن عربي
كتبه
عبد الباقي مفتاح

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	70193
Tas. No:	297-7 ARA.F

دار القبة الزرقاء للنشر
عمارة الأزرق، الحي الشتوي
مراكش

1417/1997

16 TEMMUZ 1997

'Abd al-Razzāq al-Qāshānī, d. 1330? Nisbat al-sarmadīyah. 1974

search under

Kitāb iqtīlāḥat al-ḡoffyah ; ma'a risālah, Nisbat al-sarmadīyah search under 'Abd al-Razzāq al-Qāshānī, d. 1330? Kitāb iqtīlāḥat al-ḡoffyah ; ma'a risālah, Nisbat al-sarmadīyah.

- KAZA
- KADER

'Abd al-Razzāq al-Qāshānī, d. 1330?

al-Risālah fi al-qadā' wa-al-qadar = ou, Traité du décret et de l'arrêt divins / par le docteur soufi 'Abd ar-Razzāq ; texte arabe publié pour la première fois par Stanislas Guyard. — Paris : Maisonneuve, 1879.

vi, 36 p. ; 23 cm.

Arabic

I. Guyard, Stanislas, 1846-1884. II. Title. III. Title: Traité du décret et de l'arrêt divins.

BP166.3.A3 1879 60-35216 neb 6-27239

DLC ICU MWeIC NjP

- KAZA
- KADER

'Abd al-Razzāq al-Qāshānī, d. 1330?

al-Risālah fi al-qadā' wa-al-qadar. French & Arabic
Traité sur la prédestination et le libre arbitre = al-Risālah fi al-qadā' wa-al-qadar / 'Abd ar-Razzāq al-Qāshānī ; traduction par Stanislas Guyard ; introd. par Gérard Leconte. — Paris : Éditions orientales, 1978.

114, 25 p. ; 21 cm. — (Tradition islamique ; 3)

"Précédé de quarante hadiths sur la prédestination."

I. Guyard, Stanislas, 1846-1884. II. Title.

BP166.3.A3 1978 80-503917 nef 2-3841

DLC

FUSUSU'L-
MIZAN

'Abd al-Razzāq al-Qāshānī, d. 1330?

(Sharḥ Fuṣūṣ al-bikam)

Hādihā kitāb sharḥ al-Ustādh al-Shaykh 'Abd al-Razzāq al-Kāshānī 'alā Fuṣūṣ al-bikam lil-Ustādh al-Akbar al-Shaykh Muḥyī al-Dīn ibn al-'Arabī ; wa-bi-asfal kull ṣahīfah ḥall al-mawāḍī' al-khaṣṣiyah min sharḥ Bāli Afandī. — Cairo : al-Maṭba'ah al-Maymaniyyah (Muṣṭafā al-Bābī al-Ḥalabī wa-akhawāhu Bakrī wa-'Isā), [1903]

284 p.

Arabic

I. Ibn al-'Arabī, 1165-1240. Fuṣūṣ al-bikam.

neb 6-27240

NNC WaU

'Abd al-Razzāq al-Qāshānī, d. 1330?

(Sharḥ Manāzil al-sā'irīn)

Hādihā kitāb sharḥ Manāzil al-sā'irīn / li-Kamāl al-Dīn 'Abd al-Razzāq al-Kāshānī. — [Tcheran?, 1897]

300 p.

Arabic

neb 6-27241

CU

Fuṣṣol-hikm

562. ŠIRAZI, Rokn al-din Mas'ud b. 'Abdollâh, Bâbâ Roknâ. *Nuṣūṣ al-xuṣūṣ fi tarjamat al-fuṣūṣ. Šarḥ-e Fuṣūṣ al-ḥikma — Mohyi al-din Ibn 'Arabî*, introd. de J. al-din Homâ'i, éd. et notes de R. Mazlumi. Téhéran, McGill University/ Tehran University, 1359/1980, xxxi-341 p.

Publication partielle (Introduction et *faṣṣ* n° 1 à 3) du commentaire des *Fuṣūṣ al-ḥikma* d'Ibn 'Arabî, composé par Bâbâ Rokn al-din Širâzi. L'introduction de l'éditeur manque et a été remplacée par la reproduction d'un article intéressant de Jalâl al-din Homâ'i sur Bâbâ Roknâ paru en 1350/1971 dans *Nâme-ye Minovi* (éd. par I. Afšâr et H. Yaḡmâ'i, Téhéran, pp. 480-510). Bâbâ Roknâ, comme il l'écrit dans son introduction, a fait partie, à Ispahan, du cercle des mystiques sohravardiyya groupés autour de Kamâl al-din Kâšâni (m. en 736/1335); après son maître et l'un de ses disciples, Dâvud-e Qeysari (m. en 751/1350), il écrivit à son tour un commentaire des *F.H.* d'Ibn 'Arabî (m. en 638/1240), aidé par les explications de son conseiller No'mân-e X'ârezmi. Il l'acheva en 743/1342, comme il l'écrit. La lecture de ce commentaire en persan est aisée, il déploie bien les phrases denses de l'arabe et constitue l'un des chaînons importants de l'interprétation de l'œuvre du Šeyx al-akbar.

C. F.

Abst. Ir. Supp. 5. 1982 Leiden. s. 168

EVIM 10000
MAINTENANT
SUIVANT
MONTAGNE

493. MĀYEL-e HERAVI, Najib, «Šarḥ-e *Fuṣūṣ al-ḥikam*-e X'ārazmi». *Āyande*, 10, 4-5 (1363/1984), pp. 359-364.

[Le commentaire du *Fuṣūṣ al-ḥikam* de X'ārazmi]

L'auteur montre que ce commentaire en persan des *Fuṣūṣ al-ḥikam* d'Ibn 'Arabi est l'œuvre de Kamāl al-din Ḥoseyn-e X'ārazmi (pour la biographie de celui-ci, voir la référence dans *Abst. Ir.*, 4, n° 434). Dans ce commentaire, X'ārazmi cite le commentaire du *Magnavi* de Mowlavi qu'il a écrit en 833/1429; il est mort en 840/1436. Le commentaire a été écrit entre ces dates. L'auteur en prépare-t-il l'édition? C. F.

Fuṣūṣ al-ḥikam

Abst. Ir. Supp. 8, 1985 Leiden. s. 128

18. EKİM 1996

MADENİ İZMİR KÜTÜPHANESİ
SÜREKİL KİRALAMA BÜROSU

الفهرسة أثناء النشر - إعداد الشبكة العربية للأبحاث والنشر
الأمّة والدولة والتاريخ والمصائر: دراسات مهداة إلى «مولانا» رضوان السيد
بمناسبة بلوغه الستين/ مجموعة من المؤلفين .

٨٩٤ ص (٧٠٤ ص بالعربية + ١٩٠ ص بالإنكليزية).

ISBN 978-9953-533-60-5

١. السيد، رضوان - دراسات .

320

(١١)

Ibnū'l-Arabī Mūhyiddīn
030765

نظرية النبوة في «فصوص الحكمة» لابن عربي

Fususū'l-Hikmah
060477

تحيةً للدكتور رضوان السيد،
الذي أدهشنا بلوغه سن الستين

يوسف زيدان(*)

22 Subat 2014

لهذا البحث، الذي يُنشر هنا للمرة الأولى، قصةٌ طويلةٌ ملخصها الآتي:
في العام ١٩٩٩ تقدمتُ إلى لجنة الترقيات بالمجلس الأعلى للجامعات
المصرية، للحصول على درجة الأستاذية في الفلسفة. وهي الخطوة التي كانت
آنذاك صادمةً لكثيرين، لعدة أسباب.. منها حداثة سني، نسبياً، بالقياس إلى
الذين يحصلون في مصر، على هذه الدرجة الأكاديمية (النهائية).. ومنها أنني
لم أكن قد حصلت بعد، على درجة «أستاذ مساعد» على الرغم من مرور عشر
سنوات على نيلي درجة الدكتوراه، مما يعني أن الترقية ستكون للدرجتين معاً،
وهو أمرٌ غير مسبوق في الجامعات المصرية، وإن كان قانون الجامعات
يجيزه.. ومنها أن خلافاً كان قد احتدم بيني وبين بعض الأساتذة الكبار (في
السُنِّ) وكانوا قد نالوا مني بمؤامرةٍ دنيئة، وراحوا ينتظرون أن أنتحب وأشكو
ظلم الزمان وخيانة الإخوان، فإذا بهم يتفاجأون بخطوتي تلك، غير المتوقع.

وكان الأمر يقتضي تقديم ثلاثة كتب في الأقل، بين صدور الواحد منها
والآخر، ثلاث سنين. فهذا تقضي القوانين. غير أنني قدمت أحد عشر كتاباً،
تم تحكيمها فنالت تقديرات تكفي لترقية ثلاثة متقدمين إلى درجة الأستاذية

(*) أستاذ الفلسفة الإسلامية وتاريخ العلوم، القاهرة.

«الآراء التي يتضمنها هذا الكتاب لا تعبر بالضرورة
عن وجهة نظر الشبكة العربية للأبحاث والنشر»

العنوان الموازي بالأجنبية

Community, State, History and Changes

© حقوق الطبع والنشر محفوظة للشبكة

الطبعة الأولى، بيروت، ٢٠١١

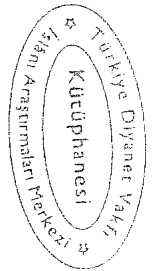
ISAM DN-214753

الشبكة العربية للأبحاث والنشر

بيروت - لبنان

هاتف: ٧٣٩٨٧٧ (١-٩٦١) - ٢٤٧٩٤٧ (٧١-٩٦١)

E-mail: info@arabiyanetwork.com

٢٠٣٥ - ٢٧٥